

Mevrouw Vos (GroenLinks)

rond de benoeming van Duisenberg, lijkt mij voor de hand te liggen, gelet op de uitspraken die in het verleden zijn gedaan. Op zichzelf lijkt het mij geen bezwaar om de weg te volgen die u voorstelt, waarbij wij eerst een algemeen overleg hebben en dan afsluitend een plenair debat. Daarbij ligt het voor de hand, gelet op uitspraken die aan de Kamer voorgelegd zouden kunnen worden, dat het verslag van het algemeen overleg op de plenaire agenda komt. De CDA-fractie heeft er echter op zich geen bezwaar tegen om het eerst in de commissie in een algemeen overleg te bespreken, waarna wij het plenair afronden.

De heer **Marijnissen** (SP): Dan doen wij het zo.

De tijdelijke **voorzitter**: Het woord is wederom aan de heer Marijnissen.

De heer **Marijnissen** (SP): Mijnheer de voorzitter! Het is de SP-fractie de afgelopen week bekend geworden dat er nogal wat mensen zijn rond anderhalf keer modaal, die gemerkt hebben dat hun vakantiegeld aanzienlijk lager is uitgevallen. Het gaat om zo'n ƒ 300 per maand. Dat is weer een uitvloeisel van de problemen die wij hier al vaker besproken hebben in verband met de wijziging van de WAO. Ik wil via u het kabinet vragen om in een brief de Kamer duidelijk te maken hoe het kan dat er nu weer op het punt van het vakantiegeld problemen blijken te zijn en wat het kabinet van plan is hieraan te doen.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik stel voor, het stenogram van dit deel van de vergadering door te geleiden naar het kabinet.

Daartoe wordt besloten.

De tijdelijke **voorzitter**: Het woord is aan de heer Reitsma.

De heer **Reitsma** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dat de tellingen niet goed gaan, was ik net vergeten. Maar dat u mij bijna vergeet, is eigenlijk helemaal kwalijk te noemen. Maar goed, ik zal mij voortaan aankondigen – vier jaar lang – als het 150ste Kamerlid. En zo mag u mij hier ook noemen. En mijn motto is ''gewoon maar weer aan de slag''.

Woensdag 13 mei heeft de minister van Onderwijs, in het radioprogramma ''Een op een'', afstand genomen van de prestatiebeurs. De minister heeft gezegd dat met name het feit dat de aanvullende beurs onder de prestatienorm valt, niet des PvdA's was. Het lijkt mij goed dat wij de minister om een brief vragen, temeer omdat de minister in de Kamer steeds heeft gezegd dat hij nog geen standpunt kon innemen over de commissie-Hermans en een week na de verkiezingen wel een inhoudelijk standpunt inneemt. Wat is nu precies zijn standpunt over de prestatiebeurs? De CDA-fractie zou én van de minister én van het kabinet graag een reactie hebben.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik stel voor, het stenogram van dit deel van de vergadering door te geleiden naar het kabinet.

Daartoe wordt besloten.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik schors de vergadering enkele ogenblikken om het lid Van Zijl de gelegenheid te geven achter de regeringstafel plaats te nemen.

Aan de orde is de behandeling van:
- **de ontwerpprofielschets nieuwe voorzitter (26033).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Vandaag voeren wij het debat over de profielschets van de nieuwe voorzitter en dat mag een unicum heten in deze Kamer. Morgen gaan wij die voorzitter uiteindelijk echt kiezen. Een grote verrassing lijkt dat niet te gaan worden en dan druk ik mij nog bescheiden uit. Kortom, er is toch nog behoorlijk wat aan te merken op de wijze waarop de Kamer het proces van vernieuwing dat dringend noodzakelijk is, daadwerkelijk vormgeeft. Wel moeten wij vaststellen – de fractie van GroenLinks doet dat in ieder geval – dat dit debat toch een eerste stap is op weg naar een betere en meer democratische benoeming van de voorzitter van de Tweede Kamer. Dat was iets wat wij dringend noodzakelijk achtten, omdat de werkwijze in het verleden een onwenselijke was. In het verleden was vaak het idee: de grootste fractie kiest iemand uit die zij geschikt oordeelt en die persoon wordt het dan, of een aantal fracties maken onderling afspraken over de persoon die het wordt. Het is goed dat hierin verandering is gekomen en dat wij met elkaar hebben afgesproken dat wij eerst vaststellen waar een voorzitter aan moet voldoen en welke kwaliteiten gewenst zijn voor

het voorzitterschap en dat de Kamer op basis daarvan een voorzitter kiest. Het is een stap in de goede richting.

Tegen de mensen die zeggen dat hier vanmiddag een schertsvertoning wordt opgevoerd, zeg ik dat dat te negatief is. Wat wij nu doen, is een stap in de goede richting, maar het moet en kan beter. Met name over het laatste wil ik het vanmiddag hebben. Dat is een kwestie van andere regels en andere procedures en een verbetering ten opzichte van datgene wat wij hebben afgesproken. Het is echter ook een kwestie van een verandering van cultuur en een proces van het kiezen van de voorzitter door deze Kamer. Deze Kamer was eraan gewend dat een fractie het wel even uitmaakte. De Kamer heeft er blijkbaar nog wat moeite mee dat proces om te vormen tot een proces waarin het normaal is dat de Kamer uit meerdere kandidaten een voorzitter kiest en waarin meerdere fracties kandidaten stellen. Blijkbaar zijn wij er nog niet in geslaagd om al zover te komen. Ik denk dan ook dat aan iedereen de opgave is om uiteindelijk dat stadium te bereiken.

Kortom, ik vind het een goede zaak dat wij vanmiddag dit debat voeren. Ik maak nog wel een aantal opmerkingen over de procedure, dus over de manier waarop het nu gaat.

Morgen, dus nog geen 24 uur na dit debat, hebben wij een kandidaatstelling. Dan wordt de voorzitter gekozen. Daarom kan het bijna niet anders dan dat wij in de situatie terechtkomen waarin wij nu zitten, namelijk de situatie waarin er al een kandidaat naar voren is geschoven door de grootste fractie, waardoor het debat dat wij vanmiddag voeren geen invloed meer zal hebben op de kandidaatstelling. Althans, dat is nauwelijks meer voor te stellen. Ik heb dan ook een beetje een mosterd-na-de-maaltijdgevoel, maar dan al vooraf! In die zin is het ook wel enigszins te begrijpen dat de fractie van de Partij van de Arbeid een kandidaat naar voren heeft geschoven. Aan de andere kant is het toch niet helemaal chic om dat met zoveel toeters en bellen te doen. Dat geeft immers wel heel duidelijk het beeld: dit is de kandidaat en die gaat het worden. Ik zal er nog een aantal opmerkingen over maken hoe wij dit kunnen verbeteren.

Het is van groot belang dat er tussen het debat van vanmiddag, waarin de profielschets wordt vastgesteld, en de uiteindelijke kandidaatstelling en verkiezing van de voorzitter meer tijd zit, bijvoorbeeld een of twee weken. Dan is het ook niet nodig om al voor het debat kandidaten naar voren te schuiven, zoals nu gebeurd is. Ik denk dat we de afspraak moeten maken dat we dat niet meer doen. Misschien kunnen we dit ook vastleggen. Zo zou het Presidium bijvoorbeeld de kandidaten kunnen inventariseren en deze op een bepaald moment ook bekend kunnen maken. Kortom, het lijkt mij van belang dat daarin de procedure gewijzigd wordt. Ik ben benieuwd naar de reactie van het Presidium op dit punt. In ieder geval overweegt mijn fractie daarover in tweede termijn zo nodig een motie in te dienen.

Het tweede punt dat opvalt, is dat iedereen het gevoel heeft dat er eigenlijk niets te kiezen valt. Althans ik heb dat gevoel. Ik wil niets afdoen aan de kwaliteit van de kandidaat, maar er is een kandidaat voorgesteld en die zal het gewoon gaan worden. Het voorstel dat ik daarnet deed, dus meer ruimte tussen het debat van vanmiddag en de uiteindelijke verkiezing, kan helpen: die periode kan namelijk gebruikt worden om meer kandidaten te stellen. Wellicht zou het Presidium daarin ook een wat actievere rol kunnen vervullen, bijvoorbeeld door fracties uit te nodigen om kandidaten te stellen en wellicht ook zelf wat suggesties te doen. Ik denk dat het van belang is om nog eens na te denken over de vraag hoe wij kunnen bevorderen dat meer fracties in deze Kamer kandidaten stellen voor het voorzitterschap, zodat er daadwerkelijk iets te kiezen valt.

Ik maak ten slotte een paar opmerkingen over de profielschets zelf. Op zich lijkt me dit een goede profielschets. Wij kunnen ons vinden in de vaardigheden en de persoonlijke eigenschappen die daarin genoemd worden. Naar onze mening dekken die aardig de statuur van een voorzitter. Wij zijn blij dat, bij gelijke geschiktheid, de voorkeur uitgaat naar een vrouw. Dat is een belangrijke toevoeging. Wij zijn overigens ook blij dat er niet in staat dat een politieke zaak, bijvoorbeeld de grootste fractie, zou leiden tot het moeten leveren van de voorzitter. Met zo'n punt zou mijn fractie niet instemmen. Het lijkt mij goed dat het aan de Kamer zelf is om dat te beoordelen.

Ik kom tot de volgende conclusies. Het is jammer dat er niet echt iets te kiezen valt omdat er op dit moment niet verscheidene kandidaten beschikbaar zijn. Het is ook niet wenselijk dat wij nu nog de discussie voeren terwijl de kandidaat al bekend is. Op dat punt moet er iets in de procedure veranderen. Mijn fractie vindt het juist dat wij deze stap zetten, namelijk het voeren van een debat over een profielschets om op een andere manier tot de benoeming van de voorzitter te komen. Het veranderen van de procedure is een opdracht die wij in regels en procedures nader moeten vormgeven, maar dat vraagt ook iets van deze Kamer als geheel, de cultuur en de werkwijze waarmee zij met dit vraagstuk omgaat.

□

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Mijnheer de voorzitter! Ik voer het woord namens de drie kleine christelijke fracties.

Ik ken de heer Van Zijl voornamelijk als secretaris van de fractie van de PvdA en als voorzitter van het secretarissenoverleg. Eigenlijk had ik dan ook willen beginnen met de volgende vragen. Wat doet hij daar? Wie is hij? In welke hoedanigheid zit hij daar? Ik begrijp nu dat hij het Presidium vertegenwoordigt en dat dit zijn gezag is. Als ik dat niet goed zie, hoor ik dat nog graag. Maar dit geeft wel de bandbreedte van de mogelijkheden van zijn antwoord aan.

Ik kom nu bij de zaak zelf. Een bekend zegswijze in dit huis, maar ook daarbuiten, is: gelijk hebben is niet zo moeilijk, maar het gaat erom gelijk te krijgen. Dat lukt ons als kleine fracties niet altijd, maar in dit geval mag ik mijn gelijk wel een keer halen. Wij hebben op 4 februari van dit jaar een debat gehad over de wijziging van het Reglement van orde, waarin het opstellen van een profielschets werd voorgeschreven. Ik heb toen een amendement ingediend om dat eruit te halen, maar dat is niet gelukt. Ik heb over die profielschets destijds onder meer het volgende opgemerkt, en ik citeer uit eigen werk: ''Laat ik mijn oordeel over de bepaling betreffende het opstellen van een profielschets kort en duidelijk geven: ik vind het onzin. Het nieuwe reglementaire vereiste zal een wassen neus blijken te zijn. Iedereen weet hoe het zal gaan. De

grootste fractie zal in de regel in eigen kring een geschikte kandidaat zoeken en vinden. Daar zal de profielschets óf naar toe worden geschreven óf de profielschets zal gewoon worden genegeerd. Zo gaan die dingen nu eenmaal.''

Welnu, voorzitter, het toen geschetste scenario heeft zich aardig volgens de voorspellingen van destijds voltrokken. De fractie van de PvdA, zoals bekend de grootste fractie in dit huis, heeft een kandidaat gesteld en de profielschets bevat zoveel evidenties dat zeker de helft van de Kamer erin past. Zo bijzonder is die functie kennelijk ook weer niet. Zo hoef ik mijzelf maar een klein beetje op te blazen om tot de wonderlijke ontdekking te komen dat dit hoge ambt zelfs voor mij zou zijn weggelegd. Slechts aan één vereiste kan ik niet voldoen, te weten het vereiste dat de voorzitter volledig beschikbaar is voor het voorzitterschap. Wij hebben daar geen tijd voor.

Iets minder ironisch zijn de volgende vragen. Nu wij toch met een procedure werken die kennelijk ontleend is aan het gewone sollicitatie- en aanstellingsbeleid, vraag ik mij af of er ook niet iets is te zeggen voor een proeftijd en voor een, op gezette tijden, stevig functioneringsgesprek. Graag verneem ik daarop de mening van het Presidium. Het wetsvoorstel Flexibiliteit en zekerheid dat minister Melkert onlangs nog met moeite door de Eerste Kamer loodste, bevat daarvoor prachtige bepalingen.

Ik heb overigens geen behoefte om alle voorwaarden uit de profielschets langs te lopen. Ze zijn allemaal heel vanzelfsprekend en weinig onderscheidend. Er is er één die ons minder bevalt en die luidt: bij gelijke geschiktheid gaat de voorkeur uit naar een vrouw. Allereerst het volgende. Staatsrechtelijk zijn wij hier allen volstrekt gelijk en zo wil ik het ook houden. Maar daarmee houdt het ongeveer wel op. Het zou wel heel bijzonder zijn als wij onder ons honderdvijftigen er twee zouden vinden waarvan de geschiktheid precies gelijk zou zijn. En wat te doen als twee vrouwelijke leden gelijk geschikt blijken te zijn? Moeten wij dan de meest vrouwelijke kiezen? En wie mag dat uitmaken? Genoeg frivoliteit! In werkelijkheid staat er natuurlijk iets anders. Eigenlijk is het een variatie op George Orwell's Animal Farm: all members are equal, but some are women. Kortom, het moet gewoon een vrouw zijn. Zeg dat dan gewoon, zo zou ik willen zeggen. Dat heeft overigens de heer Wallage gedaan, toen hij met enige emancipatoire trots de vrouwelijke kandidaat van de PvdA-fractie openbaar maakte. Hij zei, kort samengevat: het wordt nu echt hoog tijd dat wij, na decennia van mannelijke dominantie, een vrouw op de stoel van de Kamervoorzitter krijgen. Voor die wens hebben wij natuurlijk veel begrip. Immers, de PvdA-fractie beschikt reeds over een lange portrettengallerij van vrouwelijke fractievoorzitters. Die fractie heeft derhalve het volste recht nu de Kamer te bevrijden van haar emancipatoire achterlijkheid.

Voorzitter! Het moet toch maar te billijken zijn dat wij zo koppig zullen zijn om ons niet te voegen naar deze eis van politieke correctheid. Als het gaat om de voorzitter van deze Kamer zijn wij sekseblind. Overigens wil ik nog een misverstand wegnemen dat kennelijk bij deze en gene, onder anderen bij mevrouw Vos, leeft. Iedereen is hier kandidaat. Dat geldt voor alle 150 Kamerleden. Het is prachtig dat iemand door één fractie officieel kandidaat is gesteld. Maar wij hebben het volste recht om wie dan ook te kiezen. Die vrijheid moet zeker niet worden beperkt.

Ik wil in alle ernst nog een voorwaarde aan de schets toevoegen. Ik heb het niet de moeite waard gevonden om die bij amendement naar voren te brengen. Ik vind het mooi genoeg om dat vanaf deze plaats mondeling te doen. Het verdient aanbeveling wanneer de voorzitter, naast voldoende parlementaire ervaring, ook beschikt over kabinetservaring en dus in een eerder politiek leven minister of staatssecretaris is geweest. In het verleden hebben veruit de meeste voorzitters van deze Kamer aan die eis voldaan. Waarom is dit belangrijk? Ik heb daarvoor twee argumenten. Of deze Kamer lam of leeuw zal zijn – om een bekend beeld van oud-voorzitter Vondeling te gebruiken – is niet in de laatste plaats afhankelijk van de rol en het gezag van de Kamervoorzitter. Daarom is het goed wanneer die voorzitter de tegenpartij – niet de SP maar het kabinet – goed kent, bij voorkeur van binnenuit. Bovendien is het soms ook de taak van een voorzitter om af en toe een bewindspersoon tegen de Kamer in bescherming te nemen. Ook dat zal iets beter gaan wanneer hij of zij zelf aan den lijve heeft ondervonden wat het is om het parlementaire geweld te moeten trotseren.

De heer **Cornielje** (VVD): Waarom dient u geen amendement of motie in om dit op te nemen in de profielschets? Wat is de opmerking die u maakt u waard? De door de PvdA-fractie voorgedragen kandidaat voldoet niet aan die eis. Betekent dit dat deze kandidaat wat u betreft niet in aanmerking komt?

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Ik wijs nogmaals op de vrijheid die wij in dezen hebben. U kent mijn scepsis ten aanzien van het fenomeen profielschets. U deelt die scepsis, zoals wij straks waarschijnlijk nog zullen horen. Ik wil de profielschets niet nog zwaarder maken door er via een amendement nog wat aan toe te voegen. Ik wil het op deze manier doen. Eenieder mag ermee doen en laten wat hij wil. Ik wil hiermee niet de officieel naar voren geschoven kandidaat van de PvdA-fractie als het ware terzijde stellen. Ik heb dit al vaker gezegd. Ik kan dit dus met enig recht opmerken. Maar ik wil niet verhelen dat het krantenbericht van twee weken geleden bij ons best goed viel dat ook mevrouw Netelenbos kandidaat was. En zij voldoet inderdaad aan de toegevoegde aanbeveling, die ik niet direct als een conditio sine qua non wil zien, maar die ik wel aanbevelenswaardig vind.

De heer **Cornielje** (VVD): U vindt het geen voorwaarde maar u vindt het wel wenselijk dat iemand kabinetservaring heeft?

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Ja. Maar ook al maken wij er een keiharde voorwaarde van, dan nog bent u geheel vrij om wie dan ook te kiezen! En dat is maar goed ook. Het is een aanbeveling die ik zou willen toevoegen aan de vereisten voor het voorzitterschap.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Zet u met deze opmerking niet het hele staatsrecht op de helling? Parlement en regering nemen daarin een gelijkwaardige positie in. U zegt dat voor de meest vooruitgeschoven positie in het parlement iemand in aanmerking moet komen die eigenlijk ook een beetje van dat

''hogere'' heeft meegekregen. Is dat terecht? Diskwalificeert hij daarmee niet alleen alle leden van deze Kamer, maar ook een ervaren Kamerlid als hij zelf is?

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Dit is een beetje demagogisch, collega, maar goed, ik zal uw vragen toch beantwoorden. Ik heb helemaal niet gezegd dat de mensen van vak K vergeleken met de mensen in deze zaal iets hogers zouden hebben. Uw parafrase in dit verband kan ik dan ook niet voor mijn rekening nemen. Zoiets zal dus zeker op deze plaats niet gezegd worden. Overigens, de opmerking dat iemand van de GPV-fractie of iemand die namens de drie kleine christelijke fracties spreekt, het gehele staatsbestel op de helling zal zetten, vind ik interessant. Zoiets wordt ons namelijk meestal niet verweten.

De bedoeling van mijn opmerking was uitsluitend aan te geven dat er van een toegevoegde kwaliteitseis sprake zou kunnen zijn. Misschien zegt straks iemand dat het tot aanbeveling zou strekken als men een aantal jaren voorzitter van een voetbalclub is geweest. Als dat gebeurt, denk ik: wat is de relevantie van die ervaring voor dit ambt? Dat zie ik niet. Ik zie wel dat er een relevantie is als het gaat om ervaring die men in vak K heeft opgedaan als minister of staatssecretaris. In dat verband heb ik twee argumenten genoemd. Dat heeft niets met iets hogers of lagers te maken, maar alleen met de vraag: welke relevante ervaringen geven iemand het gewicht dat een Kamervoorzitter moet hebben?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Maar u vindt niet dat u hiermee afbreuk doet aan de onafhankelijke positie van het parlement?

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Absoluut niet. Wij letten op relevante ervaringen en ik voeg daar een element aan toe. Nogmaals, wát ik ook zou willen, de verkiezingen morgen zijn, gelukkig, geheim. Wat dat betreft hoeft u zich niets van mij aan te trekken, maar misschien geldt dat niet voor iedereen.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! De heer Van Middelkoop zei zojuist: ik heb gelijk gekregen, want dit debat stelt uiteindelijk niet veel voor. Toch wil ik hem vragen: hoe ervaart hij het feit dat wij vandaag dit debat hebben en wij al eerder een aantal debatten hebben gevoerd waarin we hebben gesproken over de vraag: wat voor voorzitter vinden wij voor deze Kamer gewenst? Is hij niet met mij van mening dat alleen al het voeren van die debatten leidt tot een andere verkiezing van de voorzitter en in ieder geval tot het op een ander manier nadenken over die verkiezing alsmede tot een ander proces in dat verband en dat dat niet het geval was geweest als het kiezen van de voorzitter op de oude wijze was gegaan? Was die oude manier van handelen voor de heer Van Middelkoop dé manier waarop zoiets zou moeten gebeuren?

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Dat het nu anders gaat dan voorheen, ben ik wel met u eens. Ik wijs echter op het volgende. Tot op heden, in de voorgaande debatten, dus in de debatten die leidden tot het voorzitterschap van de heer Bukman en in de debatten over het Reglement van orde heb ik niets nieuws gehoord. Ook in de profielschets kom ik niets nieuws tegen. Ik zou nu ook de volgende stelling kunnen betrekken. Het zou zeer wel mogelijk zijn dat de vorige procedure betere waarborgen bevatte voor het bereiken van een goed resultaat dan wat nu gebeurt. Het zal u verbazen dit uit de mond van een lid van een kleine fractie te horen, want wij worden bij zo'n procedure meestal niet direct betrokken. Voorzover ik destijds heb kunnen waarnemen, werd meestal door de grootste fractie of de fractie die de kandidaat kon leveren zorgvuldig gesondeerd wat haar bedoelingen waren. Zij liet dus weten met welke kandidaat zij zou komen en vroeg dan wat de anderen ervan vonden. Dat gaf de andere fracties in elk geval de mogelijkheid om te zeggen: bekijk het maar, maar dat lijkt ons niet verstandig. De andere fracties konden ook een aanbeveling in positieve zin geven. Nu worden wij echter alleen maar in het openbaar geconfronteerd met één kandidaat. Nogmaals, wij zijn allemaal potentiële kandidaten, maar nadat zo'n kandidaat is genoemd, gebeurt er niets. Het zou interessanter zijn geweest als nog andere personen kandidaat waren gesteld. Waarom heeft de fractie van GroenLinks dat niet gedaan, zou ik kunnen vragen, maar ik begrijp wel dat mevrouw Vos andere dingen aan haar hoofd heeft. Ik zie dus nog altijd niet in wat de meerwaarde is van dit openbare spreken over de profielschets van de voorzitter, zij het dat er altijd over gedebatteerd moet worden. Ik zie dus echt de meerwaarde hiervan niet in.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): In ieder geval zijn nu woorden toegevoegd, maar daar bent u niet zo blij mee. Er staat namelijk: bij gelijke geschiktheid gaat de voorkeur uit naar een vrouw. Dat is nieuw. Ik heb het voorstel voor dit debat ook gedaan met het oog op de meerwaarde. Daarom vond ik dat we vandaag een debat moesten hebben en dat daarna de fase kon komen waarin de kandidaten naar voren werden geschoven. Zodoende zou dit debat leiden tot het kunnen stellen van kandidaten en tot het, naar wij mogen hopen, stimuleren van het stellen van kandidaten, maar daarvoor zal wel meer moeten gebeuren. Zou dit niet beter zijn dan zeggen: laten we de heleboel afschieten en bij deze verkiezingen handelen zoals wij vroeger deden?

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Op dit punt deel ik uw betoog wel. Ik heb niet uw kritiek op de PvdA-fractie en de procedure herhaald, omdat ik al vermoedde dat u daarmee zou komen. Op dat punt had u gelijk. Ook ik vind de gang van zaken ongelukkig. Gelet op het feit dat we op reglementaire gronden een profielschets moeten opstellen, kunnen wij van de verkiezing meer werk maken. Het zou inderdaad aanbeveling verdienen wat meer tijd te laten liggen tussen het opstellen en het bespreken van de profielschets en de verkiezing van de Kamervoorzitter. Dat levert overigens wel allerlei praktische problemen op. Het moet namelijk wel de nieuwe Kamer zijn die de profielschets bespreekt. Maar goed, dan moeten wij het een tijdje doen met de tijdelijke voorzitter. Met de huidige moet dat best een paar weken lukken. Maar doet u een voorstel daarvoor. Binnen het gegeven systeem is dat misschien een verbetering, maar ik ben er nog altijd niet van overtuigd dat het systeem zelf zo geweldig is.

Tot slot wil ik roepen: let the games begin. Dat de beste moge winnen! Hij of zij krijgt van ons

Van Middelkoop

natuurlijk alle voordeel van de twijfel.

□

De heer **Cornielje** (VVD): Voorzitter! Met een profielschets wordt beoogd een algemene typering te geven van een functie. Zij bevat een korte persoons- of karakterbeschrijving waaraan een kandidaat voor een functie moet voldoen om de functie naar behoren te kunnen uitoefenen. Een profielschets dient dus te worden toegesneden op de functie en niet op de beoogde kandidaat. De profielschets voor het Kamervoorzitterschap zal vanwege de aard van de functie niet alleen voor vandaag, maar ook voor over vier of acht jaar nog bruikbaar dienen te zijn. Is het Presidium het met deze stelling eens?

Mijn collega Frans Weisglas heeft in het debat over de vorige voorzittersvacature op 14 november 1996 een aantal eigenschappen opgesomd waaraan een Kamervoorzitter zou moeten voldoen. Hij baseerde zich toen onder meer op een notitie van de heer Deetman aan de fractiesecretarissen van 9 mei 1994. Naar die Handelingen en naar die notitie heb ik tijdens het debat over de wijziging van het Reglement van orde op 4 februari jl. verwezen. Voor de volledigheid merk ik op dat collega Weisglas nog een aantal punten aan dat lijstje van Deetman heeft toegevoegd, waaronder het kunnen optreden als adviseur van het staatshoofd. Wij gaan ervan uit dat dit criterium onder meer onder de zinsnede ''de Kamervoorzitter moet boven de partijen staan'' begrepen wordt. Voor het overige komt de ontwerpprofielschets sterk overeen met de door ons gewenste typering. Wij kunnen dus instemmen met de voorliggende profielschets.

Toch had de VVD-fractie geen behoefte aan een bepaling in het Reglement van orde om bij een vacature voor het Kamervoorzitterschap een profielschets te laten opstellen, aangezien iedereen wist of kon weten aan welke criteria de nieuwe voorzitter moet voldoen. Onze vertegenwoordigers in het Presidium hebben op dit punt dan ook een minderheidsstandpunt ingenomen. Zij verwachtten dat fracties niet het vaststellen van een profielschets zullen afwachten alvorens interne kandidaten te selecteren. Ik verwijs hier naar het antwoord op vraag 5 bij de eerdere gedachtewisseling onder stuk nr. 3 (25441). Dit betekent dat de profielschets ofwel zo vaag en algemeen zal worden dat zij geen enkel houvast geeft, ofwel geheel toegeschreven wordt op één bepaalde kandidaat. In beide gevallen is het debat over de profielschets minder zinvol.

Wij zijn drie maanden verder en er is precies gebeurd wat de minderheid van het Presidium voorspeld heeft en overigens ook wat de woordvoerder van de VVD-fractie in dat debat naar voren heeft gebracht. Eerst is binnen de grootste fractie beraadslaagd en gestemd over wie de enige kandidaat zou zijn. Enige dagen daarna is een profielschets opgesteld en rondgestuurd. Een inhoudelijke gedachtewisseling over de voorliggende profielschets met het oog op de keuze van een nieuwe voorzitter heeft dan ook weinig zin. De kandidaat, ja zelfs de enige kandidaat voor de functie staat al vast. Door op deze wijze te opereren heeft de PvdA-fractie een interpretatie gegeven van het Reglement van orde waarmee tevens een precedent geschapen is. Eigenlijk zijn wij weer terug bij af. En dat moet collega Van Middelkoop deugd doen. De grootste fractie heeft het voorrecht om na consultatie van fracties een voordracht voor de vervulling van het voorzitterschap te doen. Overigens zijn wij van mening dat het aanbeveling verdient om de procedure, zoals neergelegd in het Reglement van orde, opnieuw te heroverwegen. Is het Presidium dat met ons eens? Ook de collega's Vos en Van Middelkoop hebben suggesties gedaan om die procedure te veranderen. Dat noopt ook tot een heroverweging daarvan.

Mijnheer de voorzitter! Rest mij waardering uit te spreken voor het feit dat collega Van Nieuwenhoven ruim voor de Tweede-Kamerverkiezingen in een interview bekend heeft gemaakt deze belangrijke post te ambiëren. Dit was een positieve keuze van een rasparlementariër. Bovendien stelde zij zich op deze wijze zeer kwetsbaar op. Iedereen was sindsdien in de gelegenheid om commentaar of kritiek op haar kandidatuur te leveren. Wij hebben eveneens grote waardering voor collega Zijlstra die er ook geen geheim van gemaakt heeft in te zijn voor het voorzitterschap. Het was overigens beter geweest als het oordeel over de mate van geschiktheid van beide kandidaten voor de functie niet louter een interne aangelegenheid van de fractie van de PvdA was gebleven. Een voordracht van ten minste twee gekwalificeerde kandidaten was een welkome politieke vernieuwing geweest die past binnen de motie-Marijnissen. Bovendien had de Tweede Kamer dan morgen echt iets te kiezen.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): De heer Cornielje is het toch met mij eens dat wij allen potentieel kandidaat zijn en dat het dus voor mij oorbaar was om zo-even voorzichtig ook een andere naam te noemen?

De heer **Cornielje** (VVD): Zeker. Ik ben het ermee eens dat alle 150 leden kandidaat zijn, maar de kandidaten moeten de functie serieus in overweging nemen als zij worden gekozen. Als de grootste fractie in dit huis beraadslaagt en stemt over haar kandidaat, de enige kandidaat, maak ik daaruit op dat andere leden van die fractie, mochten zij gekozen worden, die functie niet zullen aanvaarden. Daarom hebben wij de facto te maken met maar één kandidaat en is er geen sprake van een echte keuze.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Die laatste conclusie begrijp ik niet. Dat de grootste fractie mevrouw Van Nieuwenhoven kandidaat heeft gesteld, wil toch nog niet zeggen dat daarom alle andere leden van die fractie bij een eventuele verkiezing nee zouden zeggen?

De heer **Cornielje** (VVD): Wij zouden het kunnen proberen in een stemming en kijken wat zo'n kandidaat zou doen, maar ik denk dat het belang van de functie met zich meebrengt dat de verkiezing van de Kamervoorzitter geen vertoning wordt. Wij moeten dus rekening houden met serieuze kandidaten en niet met kandidaten die de functie zeer waarschijnlijk niet zullen aanvaarden.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Maar u bent het toch met mij eens dat de tweede naam die ik voorzichtig heb genoemd, want ik voel wel aan dat het iemand uit de fractie van de PvdA en een vrouwelijke kandidaat zal moeten zijn, als serieus beschouwd kan worden?

Cornielje

De heer **Cornielje** (VVD): Ja, ik zou de kandidatuur van mevrouw Netelenbos zeker ook serieus noemen. Ik heb haar de afgelopen vier jaar leren kennen als een voortreffelijk bewindspersoon. Die ervaring zou zij ook ten nutte kunnen maken in deze stoel. Verder heb ik net al gezegd dat ook de heer Zijlstra een heel goede kandidaat kan zijn. Wij zouden dan hier een afweging kunnen maken en in een vrije stemming tot de beste kandidaat kunnen komen. Wij betreuren het dat dit niet mogelijk is, omdat men in de fractie van de PvdA al beraadslaagd en gestemd heeft over de enige kandidaat. Wij kunnen er hier nog wel over spreken, maar beide kandidaten zullen niet beschikbaar zijn.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Hoe weet u dat?

De heer **Cornielje** (VVD): Misschien moeten wij hen vragen of zij beschikbaar zijn voor de functie.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Ik vind dat u nu getuigt van een zelfbinding die niet gevraagd wordt. Er is een profielschets en er zijn 150 Kamerleden. Verder bent u vrij.

De heer **Cornielje** (VVD): Ik heb in mijn betoog gezegd dat het het voorrecht van de grootste fractie is een voordracht te doen, na consultatie van fracties in dit huis om te bezien of een dergelijke kandidatuur op voldoende draagvlak in dit huis kan rekenen.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Is uw fractie geconsulteerd over de kandidatuur van mevrouw Van Nieuwenhoven?

De heer **Cornielje** (VVD): Onze fractie is gevraagd of de kandidatuur van mevrouw Van Nieuwenhoven bezwaren oproept.

De tijdelijke **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Kant, die haar maidenspeech zal houden.

□

Mevrouw **Kant** (SP): Mijnheer de voorzitter! Als kersvers gekozen Kamerlid weet je natuurlijk nooit tevoren wanneer je voor het eerst deze politieke arena zult betreden en wanneer je voor het eerst op het spreekgestoelte zult staan. Je wilt het liefst zo snel mogelijk aan bak, maar ik moet eerlijk zeggen dat een paar uur na de installatie wel heel erg snel is. Gezien het onderwerp waar het vandaag over gaat, is dit echter wel logisch. Ik ben namelijk vorige week gekozen als de fractiesecretaris van de nieuwe SP-fractie.

Voorzitter! Ik blik eerst terug op het verleden. De gang van zaken rondom de benoeming van de nieuwe Kamervoorzitter werd gekenmerkt door drie elementen. In de eerste plaats vonden discussies over en speculaties op de nieuwe voorzitter vooral plaats in achterkamertjes en in de wandelgangen. In de Kamer zelf werd vooral gezwegen. In de tweede plaats werd de uiteindelijke benoeming van de Kamer vooral bepaald door de partijpolitieke achtergrond, waarbij ook gekeken werd naar het voorzitterschap van de Eerste Kamer en het vice-presidentschap van de Raad van State. In de derde plaats stond een belangrijk deel van de Kamer buitenspel, namelijk de fractieleden van partijen die niet meedraaien in de politieke banencarrousel.

Het is bekend dat de SP-fractie de gang van zaken rondom de procedure van de verkiezing van de voorzitter idealiter anders ziet. Ik maak dit duidelijk aan de hand van een citaat uit het debat hierover van zo'n anderhalf jaar geleden. ''Mensen die zichzelf al dan niet op aandrang van anderen in volledige vrijheid kandidaat stellen, zullen het opnemen tegen andere kandidaten, die tevens over voldoende capaciteiten beschikken. De Kamer zal in goede harmonie proberen een profielschets op te stellen. De kandidaten zullen zich presenteren en de leden vertellen over hun opvattingen over de rechten en de positie van het parlement, de manier waarop zij de vergadering willen leiden en de orde willen handhaven, de werkzaamheden zullen plannen en wat al niet. De leden zullen dan in volledige vrijheid – dus zonder dat er druk op hen wordt uitgeoefend door de fractie – stemmen op de kandidaat in wie zij het meeste vertrouwen hebben.''

Voorzitter! Zover zijn wij nog lang niet. Toch is er duidelijk sprake van winst in de procedure die nu gevolgd wordt. Ik ben het dan ook niet eens met de heer Van Middelkoop dat dit debat een wassen neus is, dat het geen meerwaarde heeft. Ik ben het ook niet eens met de heer Cornielje dat wij terug zijn bij af. Vandaag spreken wij immers over de profielschets van de voorzitter. Aan welke eisen moet de voorzitter van de Tweede Kamer voldoen? Ik denk terug aan een van de bezwaren tegen de vorige kandidaat-voorzitter. Van meerdere kanten werd erop gewezen dat de toen voorgedragen kandidaat onvoldoende parlementaire ervaring had.

Procedureel is er niets op aan te merken dat de PvdA-fractie een kandidaat presenteerde. Echter, wachten tot het moment waarop de Kamer de profielschets had vastgesteld, was toch chiquer geweest. In een landelijk dagblad erkende de heer Wallage dat het vreemd is dat de kandidaat nu al bekend is, terwijl de eisen waaraan voldaan moet worden nog geformuleerd moesten worden. Zijn verdediging was dat er tussen de partijen in grote lijnen al overeenstemming was over het profiel. De SP-fractie vindt dat het handelen van de PvdA-fractie niet overeenkomt met de geest van de gemaakte afspraken. Juist over dat profiel houden wij vandaag voor het eerst een openbaar debat.

Ik ben het eens met mevrouw Vos dat de termijn wat kort is en dat dit de reden kan zijn dat het zo gegaan is. In het vorige debat heeft de SP dan ook voorgesteld om de termijn te verlengen. Het eventuele voorstel van mevrouw Vos op dit punt zullen wij zeker steunen.

De profielschets ziet er goed uit. Hoewel enkele voorwaarden open deuren zijn, is het wel goed dat ze nu genoemd worden. Ik maak enkele opmerkingen over de belangrijkste criteria.

De SP vindt de voorwaarde van gedegen parlementaire ervaring zeer belangrijk. Iemand die leiding geeft aan de Tweede Kamer moet uit eigen ervaring kunnen putten om juist te kunnen optreden en om situaties goed aan te kunnen voelen.

Het criterium dat de Kamervoorzitter boven de partijen moet staan, lijkt mijn fractie logisch. Wat wordt daar eigenlijk onder verstaan? De SP verstaat hieronder dat de voorzitter opkomt voor de rechten van elk Kamerlid, ongeacht diens politieke kleur en ongeacht de grootte van de fractie waarvan dit Kamerlid deel uitmaakt.

Mijnheer de voorzitter! Uiteraard is de SP-fractie het eens met het

laatste criterium in de profielschets. Nog nooit kende ons land een vrouw op een van de volgende ambten: het voorzitterschap van de Eerste Kamer, het voorzitterschap van de Tweede Kamer, het premierschap, het vice-presidentschap van de Raad van State, het informateurschap of het formateurschap. Inmiddels hebben wij een eerste vrouwelijke informateur en morgen mogelijk – de verkiezingen zijn helemaal open – inderdaad de eerste vrouwelijke voorzitter van de Tweede Kamer.

Al ziet de procedure er naar de mening van de SP idealiter anders uit, toch is er vandaag een stap in de goede richting gezet. Hopelijk is dat een beginstap naar een cultuur waarin het fenomeen van partijpolitieke benoemingen is teruggedrongen.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik complimenteer u met uw maidenspeech.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

□

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Namens de aanwezigen in de Tweede Kamer begin ik met mevrouw Kant van harte proficiat te wensen met haar maidenspeech. Wij verwachten nog heel wat van haar, want de manier waarop zij haar maidenspeech heeft gebracht, was alleszins de moeite waard, niet alleen om naar te luisteren, maar ook gezien hetgeen zij heeft gezegd. Onze complimenten daarvoor.

Voorzitter! Voor de eerste keer wordt er gewerkt met een profielschets van de Kamervoorzitter. Hierdoor wordt er, met ons aller instemming, procedureel afgeweken van de gewoonte dat de grootste partij de Kamervoorzitter levert. Ik maak deze opmerking dan ook mede aan het adres van de heer Cornielje, die ervan uitgaat dat het een voorrecht is van de grootste partij om de Kamervoorzitter te leveren. Met deze profielschets beogen wij juist om dit niet zonder meer een exclusiviteit van de grootste partij te laten zijn.

De heer **Cornielje** (VVD): Ik ben het niet eens met mevrouw Van der Hoeven. Nu deze procedure is gelopen zoals zij is gelopen, blijkt dat ook in de huidige procedure de grootste fractie ''de regie voert'' bij het voordragen van de nieuwe voorzitter. Ik heb juist onderstreept dat in die praktijk, die al heel oud is, met deze nieuwe procedure geen verandering is gekomen.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Het ging er juist om dat wij wel verandering wilden brengen in die praktijk. Wat let u, als vertegenwoordiger van de op een na grootste partij, om na vanmiddag en voor morgen vroeg ook een kandidaat te leveren? Er is niets dat u daarvan weerhoudt.

De heer **Cornielje** (VVD): Zeker, niets weerhoudt ons daarvan, behalve dan dat ook de fractie van de VVD vindt dat de grootste fractie het voorrecht heeft om de voordracht te doen. Als ik nog vaker uitgedaagd word om met een eigen kandidaat te komen, zal ik dat zeker doen. Wij hebben heel goede kandidaten in huis, ook vrouwen en ook mensen met ervaring als bewindspersoon.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Wat dat betreft ben ik overtuigd van de kwaliteit van de kandidaten van de VVD. Nogmaals echter, u zou een kandidaat kunnen leveren voor de verkiezing van morgenmiddag. Misschien doet u dat alsnog. Wij wachten dat even af.

Voorzitter! De profielschets is niet uit de lucht komen vallen. Ook de wijziging van het Reglement van orde begin dit jaar is dat niet. De vorige keer is er nogal wat discussie geweest over de opvolging van de toenmalige Kamervoorzitter, de heer Deetman. Het CDA zou een kandidaat leveren. Met name uit de hoek van de Partij van de Arbeid kwam toen de uitdrukkelijke voorkeur voor een vrouw. Daarover is nogal wat gediscussieerd.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik verzoek de leden enige stilte te betrachten. Het wordt steeds moeilijker de spreekster te verstaan. Discussies kunnen in de wandelgang worden voortgezet.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Uiteindelijk werden de toen geldende regels gevolgd. Dat betekende toen dat één partij een voorstel deed. Daar was nogal wat onvrede over, omdat wij het graag anders wilden hebben. De Kamervoorzitter is tenslotte de voorzitter van de hele Kamer. Het is dan ook gewenst dat de hele Kamer iets te kiezen heeft en zich erover uitspreekt, niet alleen door op één kandidaat te stemmen, de enige die is voorgedragen, maar door een keuze mogelijk te maken. De invloed van de Kamer kan tot uiting komen doordat wordt aangegeven aan welke eisen een Kamervoorzitter zou moeten voldoen. Daarbij zoek je dan een passende kandidaat of kandidaten en niet omgekeerd.

Ik ben het eens met de heer Cornielje, dat er in de praktijk niet zoveel veranderd blijkt te zijn. De vorige week heeft de fractie van de Partij van de Arbeid eigenlijk aangekondigd welke kandidaat – eentje – zij naar voren wilde schuiven, los van welke profielschets dan ook. Die profielschets moeten wij immers vandaag nog vaststellen. De fractie van het CDA vindt dat jammer. Wij hadden juist andere afspraken met elkaar gemaakt. Eigenlijk houden wij ons nu niet aan de procedures die wij zelf hebben afgesproken. Je moet geen procedures gaan veranderen als je je er daarna zelf niet aan houdt. Wij hebben een andere procedure vastgesteld, waarmee ook de fractie van de Partij van de Arbeid akkoord is gegaan.

De feiten liggen nu anders. Eigenlijk is er nu dus niet zo heel veel anders dan de vorige keren. Morgen gaan wij stemmen over een kandidaat of misschien toch over kandidaten. Dat is erg kort na het vaststellen van de profielschets, nauwelijks 24 uur. De vraag doet zich voor of er in de toekomst niet gekeken moet worden naar een ruimere termijn, zodat een situatie als zich nu voordoet, niet nog eens voorkomt.

Ik herhaal dat het geen exclusief recht van één partij is om een kandidaat-voorzitter naar voren te schuiven. Er zijn daarnet tijdens het debat al drie namen naar voren gekomen. Er is morgen dus misschien toch nog wel een keuzemogelijkheid, maar dat hangt af van de bereidheid van de genoemde personen om zich te kandideren. Die vraag zouden zij eigenlijk moeten beantwoorden. In navolging van degenen die haar zojuist ook gesteld hebben, zou ik die vraag graag beantwoord zien door mevrouw Van Nieuwenhoven, mevrouw Netelenbos en de heer Zijlstra, de genoemde mensen.

Van der Hoeven

Voorzitter! De fractie van het CDA zal de kandidaten of de kandidaat beoordelen aan de hand van de profielschets en dat morgen in de stemming tot uiting laten komen. Toch doet zich de vraag voor of het debat over de profielschets eigenlijk overbodig is, gelet op hetgeen is gebeurd in de afgelopen weken.

Ja en nee! Ja, omdat er klaarblijkelijk toch al een aantal afspraken zijn gemaakt. Nee, omdat de Kamer met de profielschets aangeeft wat er expliciet van de voorzitter wordt verwacht. De voorzitter kan daarop ook worden aangesproken. Daar doet zich wel een probleem voor. Hoe stelt het Presidium zich voor om de voorzitter aan te spreken op het functioneren conform de profielschets?

Voorzitter! Dan de inhoud van de profielschets. Mijn fractie stemt daarmee in, zij kan zich er goed in vinden. Wij zullen dan ook geen amendementen indienen. Over de kandidaten gaan wij morgen stemmen, maar ik zou graag nog uitsluitsel hebben over de bereidheid van de genoemde personen.

De heer **Cornielje** (VVD): U zegt dat uw fractie kan instemmen met deze profielschets; vindt u dat deze profielschets ook een ''universele'' werking heeft, dus niet alleen voor de komende periode? Er wordt immers de functie van Kamervoorzitter in beschreven, wat een blijvend instituut is.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Over vier jaar of misschien eerder is er weer een nieuwe Kamer en ik vind het het recht van die nieuwe Kamer om zich opnieuw over een profielschets te buigen. Daar moeten wij nu niet op vooruitlopen.

De heer **Cornielje** (VVD): Daar heb ik begrip voor, maar de functie en de taken van de Kamervoorzitter blijven gelijk, ook over vier jaar. De beschrijving van het profiel van de voorzitter zou dus ook gelijk moeten blijven.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Dat gaat mijn fractie te ver, omdat het telkens aan de nieuwe Kamer is om te beoordelen op welke onderdelen zij bij een profielschets het accent wil leggen. Wij praten nu over deze profielschets en een volgende Kamer zal zich wederom over een profielschets moeten uitspreken. Ik heb er geen bezwaar tegen om de functie van Kamervoorzitter als basis te laten dienen, maar ik vind dat de nieuwe Kamer de vrijheid heeft er eventueel een ander oordeel over te geven.

□

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter! Wij praten vandaag over een novum, wij voeren een discussie over het profiel van de voorzitter van de Tweede Kamer. D66 heeft in voorgaande debatten het idee om dit te gaan doen wel omarmd, omdat ook wij het nodig vinden om af te komen van de wat stiekeme manier waarop tot op heden over het voorzitterschap van de Kamer werd gewheeld en gedeald. Op de vraag of het nu in deze ronde ook goed uitpakt, kom ik zo dadelijk graag nog even terug.

Om een vraag van de heer Cornielje voor te zijn, zeg ik nu maar dat wij vermoeden dat een profielschets niet telkens weer bedacht behoeft te worden, want zo sterk zal het werk niet veranderen. Je zult wel de mogelijkheid open moeten houden dat er een nieuw criterium bijkomt, dat er een specifieke situatie zal ontstaan. Maar in principe had dit zo mooi een eerste ronde kunnen zijn waarin wij met z'n allen zouden aangeven waaraan een voorzitter moet voldoen. Zo zouden wij voortaan weten wat wij zoeken en waaraan wij iemand toetsen.

Als het gaat om de ontwerpprofielschets, want in wezen praten wij vanmiddag alleen daarover, is er een aantal voorwaarden opgenoemd. Ik zal ze even de revue laten passeren, van onder naar boven.

Als eerste noem ik de kwestie van de sekse, waarover de heer Van Middelkoop vanmiddag uitvoerig, bijna enthousiast gesproken heeft. Er staat: ''Bij gelijke geschiktheid gaat de voorkeur uit naar een vrouw.'' Mijnheer Van Middelkoop, ik moet zeggen, als je na zoveel jaren van discussie over dit onderwerp aankomt met het argument dat er nooit twee mensen helemaal gelijk zijn en dat er dus nooit sprake zal zijn van gelijke geschiktheid, zodat een dergelijk criterium nooit kan worden toegepast, dan heb je wel heel veel van die discussies niet tot je willen nemen. Ook bij twee kandidaten van gelijke sekse geldt dit probleem, en toch wordt er een keuze gemaakt. En het is niet ongebruikelijk om dan ook de verhouding tussen het aantal mannen en vrouwen eens onder de loep te nemen. Na 53 mannelijke voorzitters van de Tweede Kamer is het misschien wel eens tijd voor iets anders, en veel keuze hebben wij niet. Maar, zo zeg ik erbij, het is nooit een doel op zich. Ik ben het ook niet eens met uw interpretatie, die de heer Wallage ook heeft gegeven, dat het nu dus een vrouw zou moeten zijn. Zo werken wij niet, dat is in niemands belang. En het is zeker niet in het belang van vrouwen om op zo'n manier met dit soort onderwerpen om te gaan. Er is gewoon een goede persoon op deze plek nodig, en als het een vrouw is, is dat meegenomen.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Mevrouw Giskes kan tevreden zijn. Ik heb er geen enkel bezwaar tegen om morgen op een vrouwelijke kandidaat te stemmen. Wellicht doe ik dat ook. Ik heb daar ook al een zekere hint voor gegeven. Maar zou haar verhaal niet iets sterker zijn geweest als de D66-fractie had kunnen bogen op enkele vrouwelijke fractievoorzitters uit het verleden?

Mevrouw **Giskes** (D66): Nee, want daarmee illustreert u precies wat ik bedoel.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Waarom begint uw fractie dan niet als eerste?

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik zeg dat het niet per se een vrouw moet zijn. Als je zoekt naar een goede persoon en er zouden meer kandidaten zijn die daarvoor geschikt zijn, die willen etc., waarbij je de keuze hebt tussen een man en een vrouw, zeg ik dat je de voorkeur zou moeten geven aan een vrouw. Dat is een principe dat al zo lang geldt dat het bijna gemeengoed is geworden. In een tijd waarin er nog wel enige achterstanden zijn in te lopen, moet je dat gewoon op die manier invullen. Dat is dus niet wijzen naar elkaar dat wij zelf dat nog niet gedaan hebben, want daar gaat het niet over.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Voordat ik het beeld oproep van anti vrouw in de voorzittersstoel, ik verheug mij op een vrouwelijke voorzitter. Maar ik heb daarbij die voorwaarden, op die wat knullige manier geformuleerd, niet nodig.

Giskes

Mevrouw **Giskes** (D66): Dat siert u dan.

Het op een na laatste blokje is de beschikbaarheid. Wij kunnen daar kort over zijn. Dat lijkt mij logisch en zeer noodzakelijk.

Met het blokje persoonlijke eigenschappen als geheel zijn wij het zeker ook eens. Ik grijp de gelegenheid aan om specifiek op één punt in te gaan, en wel het vertegenwoordigen van de Kamer naar buiten. Om te beginnen denken wij dat dit heel belangrijk is en alleen maar belangrijker zal worden in een tijd dat zaken steeds internationaler worden. Talenkennis zal een belangrijk aspect moeten zijn. Minstens even belangrijk is dat een voorzitter in staat moet zijn om de PR van de Kamer, van het parlement, goed te verzorgen. Het aanzien van het parlementaire werk dreigt af te kalven. Dat is mijns inziens, en ik hoop naar het inzien van allen die hier dit werk doen, jammer. Dat doet afbreuk en geen goed aan het zoeken en het vinden van draagkracht voor het parlementaire werk, wat heel noodzakelijk is.

Ik zou de voorzitter, wie dat ook wordt, willen meegeven om sterk te focussen op de mogelijkheden om te communiceren met de mensen voor wie het werk hier gedaan wordt. Vergroot de mogelijkheden waar mogelijk. Zorg dat er nog meer voorlichting en nog betere voorlichting komt over het werk van de Kamer. Ooit lag er bij een werkbezoek aan Zwitserland een foldertje ''Waarom is de Kamer zo leeg?''. Dat is een vraag die bijna iedere bezoeker hier stelt, maar waar vind je het antwoord als je hier bent? Je kunt het aan iemand vragen als je het durft en anders ga je met hetzelfde idee weer naar huis. Minstens even belangrijk is dat mensen uit de eerste hand kunnen waarnemen wat er gebeurt in de Kamer. Zorg dat ze niet altijd alleen afhankelijk zijn van filters, door wie dan ook. Maak het mogelijk om steeds meer rechtstreeks debatten te volgen, niet alleen in deze zaal, maar ook in de kleinere zalen. Ik weet dat er sprake van is dat dit uitgebreid wordt en ik denk dat dit zeer toegejuicht moet worden. Ik hoop dat de nieuwe voorzitter zich daar sterk voor maakt.

Het laatste blokje is kennis en vaardigheden. Ook met die punten zijn wij het eens. Ik wil er twee punten uitlichten. Op de managementcapaciteiten wordt veel gehamerd en mijns inziens ook terecht. Niet zozeer omdat ik vind dat een voorzitter zelf steeds meer een manager moet worden, als wel omdat ik vind dat het iemand moet zijn die zicht heeft op wat er aan management moet gebeuren in deze contreien en die in staat is de goede instructies en de goede aanwijzingen te geven. Laten wij echter wel voorkomen dat de voorzitter van de Kamer een verkapt diensthoofd van de ambtelijke staf hier wordt, want dat is ook niet de bedoeling.

Het laatste punt is het respect voor en de kennis van het Reglement van orde en de gebruiken. Op het punt van de profielschets hebben wij nog geen gebruiken in deze Kamer. Daarvoor kun je dus ook geen respect getoond hebben. De heer Rehwinkel zei al ''the proof of the pudding is in the eating''. De manier waarop de PvdA bezig is geweest, maakt dat wij überhaupt niet aan het toetje toekomen en zelfs het hors d'oeuvre niet bereiken. Waarom zou je vooruitlopend op de procedure al met bijzondere uitspraken komen? Wij kunnen ons die gretigheid best voorstellen. De PvdA heeft, naar ik heb begrepen, pas drie voorzitters in de hele historie geleverd. Dat is niet zoveel, dus een volgende zou helemaal niet zo gek zijn. Ook mijn fractie vindt dat een voorzitter uit een van de grotere fracties zal moeten komen. Dat heeft heel praktische overweging en heeft ook te maken met het draagvlak in de samenleving. Ik zeg echter wel nadrukkelijk: een van de grotere fracties. De heer Cornielje wilde nog één keer uitgenodigd worden en daarom zeg ik dat wat ons betreft ook de VVD-fractie een kandidaat mag stellen.

Waarom niet gewacht? Het is al eerder gezegd, wij krijgen nu toch een soort déjà vu. De hele discussie over de profielschets is aangezwengeld door de vorige ronde. En wat gebeurt er? Wij zitten eigenlijk in een soortgelijke situatie als toen. Er gebeurt juist datgene wat wij hadden willen voorkomen. Mijn fractie is daar bepaald niet gelukkig mee.

Dan nog even over de vraag hoe wij deze situatie kunnen voorkomen. Wij doen het nu voor het eerst. Wij kunnen dus fouten maken op dit front. Er is een paar keer gezegd dat de tijd tussen de discussie over de profielschets en het kandideren van mensen maar wat langer moet worden. Ik geloof daar echter niet zo in. Ik neem aan dat wij niet op ons achterhoofd gevallen zijn en dat wij heel goed weten wat wij ongeveer voor een voorzitter zoeken. Je kunt je kandidaten zoeken en je kunt vermoeden dat jouw fractie de voorzitter mag leveren. Op die manier kun je je best prepareren. Je moet echter altijd de mogelijkheid openhouden dat er een dusdanig specifieke eis komt waardoor je denkt: die kandidaat moet erbij en die andere kandidaat valt af. Die ruimte moet de Kamer ook nu houden, ook al is er een suggestie gedaan van één kant. Ik onderstreep daarom wat de heer Van Middelkoop zei: iedereen is kandidaat.

De conclusie van onze fractie is dan ook dat het praten over een profielschets bepaald geen farce is. Integendeel, wij moeten dat gewoon doen. Er valt echter wel af te dingen op de manier waarop er vervolgens met de procedure is omgegaan. Als er sprake is van een kandidaat die zelf het niet werkelijk volgen van een procedure niet bestrijdt, moet het mij van het hart dat dit niet getuigt van het grootste respect voor het Reglement van orde. Dat vinden wij te betreuren.

Tot slot. Hoewel het net even werd opgeworpen, lijkt het mij niet nodig dat iedere potentiële kandidaat tevoren zegt of hij of zij wel of niet bewilligt, mocht hij of zij gekozen worden. Ik neem aan dat wij dat best in omgekeerde volgorde kunnen doen, gezien deze nieuwe procedure. Laat de Kamer maar kiezen. Dan kan altijd nog duidelijk worden of die persoon wel of niet wil.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Wat ik niet helemaal begrijp, is dat mevrouw Giskes zegt dat het niet zoveel zin heeft om een wat langere tijd te laten zitten tussen de vaststelling van de profielschets en de uiteindelijke verkiezing van de voorzitter. Stel dat wij vandaag zouden zeggen dat de profielschets echt anders moet. Dan zou het toch erg moeilijk worden om in de 24 uur die we hebben, nog kandidaten te stellen. Een tweede belangrijk punt in dit debat is dat verschillende mensen zeggen dat er meer kandidaten zouden moeten zijn. Vandaag gaat er dus een signaal uit voor meer kandidaten. In dat geval hebben we echter ontzettend weinig tijd, dus het lijkt mij toch goed om daar eens serieus naar te kijken.

Giskes

Mevrouw **Giskes** (D66): Dan grijp ik toch terug op wat ik zonet zei. Als je het Kamerwerk enigszins kent en ongeveer weet wat voor soort persoon het zal zijn, dan heb je geen twee of drie weken nodig om iemand te zoeken. Misschien is 24 uur wat kort, maar één dag ertussen is te doen. Het nadeel van een langere periode is namelijk dat je een hele tijd met tijdelijke voorzitters moet werken. Ik zie de voordelen niet zo. Ik denk dat het risico alleen maar groter is dat dan ook weer namen gaan rondzoemen en dat je weer vervalt in oude gewoonten. Ik heb niet zoveel moeite met de manier die nu gekozen is. Die is overigens door de Kamer bekrachtigd, want het punt is eerder aan de orde geweest. Ik zie dus geen voordeel in wat u zegt.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Denkt u dat het reëel is om te veronderstellen dat het, als we op deze manier doorgaan, te voorkomen is dat namen al zo luid overal gaan rondklinken? Ook al heb ik daar kritiek op, je roept dit bijna over jezelf af als je de procedure op deze manier invult. Als wij daar niet iets aan doen, zullen we met dergelijke toestanden te maken krijgen. Ik begrijp niet dat u ook niet vindt dat daar iets aan zou moeten gebeuren.

Mevrouw **Giskes** (D66): Het is voor ons geen halszaak. Maar nogmaals, ik denk dat je jezelf voor de gek houdt als je pas na de discussie over de profielschets enig idee krijgt van de persoon die je zoekt. Met zo'n discussie geef je de Kamer nog even de mogelijkheid om specifiek te worden, dus om bijvoorbeeld te zeggen dat je speciale eisen stelt. Ik ben het wel met de heer Cornielje eens dat de aard van het voorzitterswerk genoegzaam bekend is. Als je dat even specificeert, heb je geen twee weken meer nodig om een daarbij passende kandidaat te vinden.

□

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Alvorens ik inga op de profielschets en de gevolgde procedure – ik begrijp dat een aantal van mijn collega's om dat laatste staan te trappelen – wil ik een paar algemene opmerkingen maken over het voorzitterschap van dit huis.

De afgelopen verkiezingen hebben wederom aanzienlijke verschuivingen in het politieke spectrum laten zien. Ook voor een partij als de mijne, die van deze verschuivingen heeft geprofiteerd, heeft de uitslag een grote zorg laten zien, en dat is dat de opkomst al weer lager was dan vier jaar geleden. De legitimiteit van het functioneren van de politiek komt daardoor steeds meer in het geding. Daar zijn wij met ons allen verantwoordelijk voor. Het is echter de Kamervoorzitter bij uitstek die een symboolfunctie vervult in het doen gelden van het primaat van de politiek en het tot uiting laten komen van de rol van de Kamer binnen de parlementaire democratie, dit alles – ik parafraseer de scheidend voorzitter – ongeacht het feit of een regeerakkoord er reuze gedetailleerd of reuze getailleerd uit gaat zien. De rol van de Kamer blijft vooropstaan.

Een voorzitter kan die rol van de Kamer niet alleen faciliëren naar binnen, maar ook uitdragen naar buiten. Dat is, gegeven die lage opkomst, hard nodig. Artikel 50 van onze Grondwet zegt niet voor niets: de Staten-Generaal vertegenwoordigen het gehele Nederlandse volk. Dat laatste is helaas op dit moment meer een opdracht voor ons allen en de voorzitter in het bijzonder, dan een feitelijke constatering. Als voorbeeld van een voorzitter die daarmee rekening hield, valt te denken aan de heer Dolman die in 1984 de toenmalige minister van Financiën in het openbaar kapittelde over twee publicaties van zijn ministerie. Ruim 300.000 brochures waren daar gedrukt om middelbare scholieren de zegeningen van het regeringsbeleid over het economisch bestel en toch flink te bezuinigen, uit te leggen. Voorzitter Dolman vroeg de minister of hij deze middelbare scholieren ook het standpunt van de oppositie kon doen toekomen. Daarmee toonde hij zich een voorzitter die opkwam voor alle belanghebbenden in het parlement en dus voor de kwaliteit van de democratie.

Voorzitter! Een Kamervoorzitter moet ook in staat zijn om de ambtelijke dienst van de Kamer op adequate wijze aan te sturen. Dit parlement maakt de komende jaren de overgang mee van de 20ste naar de 21ste eeuw. Het zou mijn fractie bijzonder verheugen als een nieuwe voorzitter de technologische vernieuwingen die daarbij horen, daadwerkelijk in dienst zou weten te stellen van het functioneren van deze Kamer. Een Kamervoorzitter onderhoudt ook veel contacten in binnen- en buitenland op verschillende niveaus. Vooral met dat laatste moet iemand goed kunnen omgaan. In de Nederlandse cultuur is het nu eenmaal zo dat rode lopers weer heel snel worden opgerold. In die zin moet de kandidaat beschikken over een behoorlijke portie relativeringsvermogen. Het kleindochtertje van oud-voorzitter Van Thiel, een man die zijn voorzittershamer met nogal veel aplomb wist te hanteren, bracht dat heel leuk onder woorden toen haar werd gevraagd naar het beroep van haar opa. Zij antwoordde: die timmert in Den Haag.

Voorzitter! De conceptprofielschets die nu voor ons ligt, komt niet helemaal uit de lucht vallen, zoals vandaag al eerder is gezegd. Integendeel, in 1996 naar aanleiding van de verkiezing van de heer Bukman en in februari van dit jaar is er in deze Kamer over gesproken. In die debatten is een aantal punten genoemd die duidelijk in deze profielschets zijn terug te vinden. Het concept is vervolgens vastgesteld – ook daar was een procedure voor die is terug te vinden in de stukken – in overleg met de secretarissen van alle fracties. Ik wil nog even ingaan op een aantal punten uit de profielschets zelf. Allereerst noem ik de gedegen parlementaire ervaring die natuurlijk heel belangrijk is voor de versteviging van de positie van het parlement. Vervolgens is er het inzicht in staatsrechtelijke verhoudingen, dat wij natuurlijk allemaal zouden moeten hebben. Voorts zijn er gebleken kennis van en respect voor het Reglement van orde en het aansturen van het ambtelijk apparaat. En niet te vergeten – ik kom dan bij de opmerkingen van de heer Van Middelkoop – de voorkeur voor een vrouw bij gebleken gelijke geschiktheid. In de richting van de heer Van Middelkoop merk ik op dat de Kamer dit beleid al jaren voorstaat voor de rest van de samenleving. Laten wij dit beleid nu ook eens zelf hanteren, zeker nu er zo ontzettend veel goede vrouwen in de Kamer gekozen zijn. Nog steeds geldt, zo blijkt uit allerlei onderzoeken, dat mannen veel eerder het voordeel van de twijfel krijgen als het gaat om het aangaan van een nieuwe functie, vooral een functie die men nog nooit eerder heeft vervuld. Bij een vrouw wordt vaak gedacht: zou zij het wel aankunnen? Laten wij bij de verkiezing morgen

dit handelen vanuit vooroordelen niet bevestigen. Een Kamervoorzitter heeft ook een voorbeeldfunctie voor een jongere generatie. Dat kan een aanzet zijn tot het daadwerkelijk doorbreken van het glazen plafond waarop vrouwen nog al te vaak stuiten.

Als het gaat om de paar hoge, vooruitgeschoven posten in dit land, zoals in ons staatsrecht omschreven, wordt op dit moment eigenlijk maar één plek door een vrouw vervuld. Zij doet dat overigens naar de mening van mijn fractie uitstekend. Zij is er echter door erfopvolging terechtgekomen. Laten wij onszelf de eer gunnen om anno 1998 ook eens een vrouw op een hoge functie op democratische wijze te kiezen.

Voorzitter! Ik kom te spreken over de gevolgde procedure. Ik herhaal dat deze conceptprofielschets niet uit de lucht is komen vallen. Die lag er vorige week niet voor het eerst. Die is volgens de afgesproken procedure in het secretarissenoverleg opgesteld. Wij zijn ervan uitgegaan dat de secretarissen voor hun handelen ten aanzien van de conceptprofielschets draagvlak hebben gezocht in hun fractie. Daarom zijn wij ervan uitgegaan dat een dergelijke conceptprofielschets al redelijk breed wordt gedragen. In dit concept zijn de opmerkingen uit de Kamerdebatten verwerkt.

De heer **Cornielje** (VVD): Voorzitter! Ik verbaas mij over de stelling dat de secretarissen over de proeve contact zouden hebben gehad met hun fracties. Volgens het Reglement van orde doet de tijdelijke voorzitter ons een profielschets toekomen, waarna wij daarover zouden beraadslagen. Ik heb dat stuk pas dit weekend ontvangen, nadat ik had vernomen dat de fractie van de PvdA al lang en breed had beraadslaagd en gestemd over haar kandidaat.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): De tijdelijke voorzitter heeft dit binnen het Presidium uitbesteed aan de voorzitter van het secretarissenoverleg, die nu overigens ook niet voor niets in vak K zit. Hij heeft het met de secretarissen van de andere fracties besproken. Daar is een concept uitgerold. Op dat concept hebben wij in de fractie gereageerd. Op grond van dat concept zijn wij met een kandidaat gekomen.

De heer **Cornielje** (VVD): Het doet feitelijk onrecht aan het Reglement van orde. Daarin staat dat de profielschets wordt voorbereid. Maar wij krijgen natuurlijk een officieel stuk van de tijdelijke voorzitter. Dat hebben wij dit weekend ontvangen. U zegt nu dat de secretarissen een proeve hebben gemaakt, dat degenen die niet piepen er wel mee akkoord zullen gaan en dat er dus mee aan de slag kan worden gegaan. Maar dan is dit debat helemaal voor nop. U gaat ervan uit dat dit allemaal is geaccordeerd door de fracties.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Welnee. Ik geef aan dat de proeve die wij vandaag met elkaar bespreken, niet uit de lucht komt vallen. Dat laat onverlet dat het debat wat ons betreft vandaag volledig openligt. De Kamer kan vandaag op een democratische wijze ertoe beslissen om de profielschets te veranderen. Ik heb daartoe overigens weinig suggesties gehoord. Maar de Kamer zou, om welke reden dan ook, kunnen zeggen dat het per se een man moet zijn of dat het niet iemand mag zijn met een Saksisch accent. Dat laatste stelde een brievenschrijver afgelopen zaterdag in Trouw. Dan hebben wij dus een probleem. En dan zullen wij ons daarover in onze fractie zeker beraden.

De heer **Cornielje** (VVD): U gaat hiermee voorbij aan het punt van de procedure en de stukkenwisseling. Niemand heeft gezegd dat de punten die u zojuist noemde in de profielschets moeten worden opgenomen. Ik vind dat u onrecht doet aan de procedure die wij zelf hebben opgenomen in het Reglement van orde. Wij hebben niet om die procedure gevraagd. Wij waren daartegen, zowel in het Presidium als in de Kamer. U was ervoor.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Deze procedure is afgesproken. Wij waren daar voorstander van. Er is een heel voortraject ingebouwd in de procedure. Wij hebben de vrijheid genomen om op basis van dat voortraject in onze fractie te bespreken of wij daarbij passende kandidaten hadden.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Dan is toch de vraag hoe mevrouw Wagenaar zelf oordeelt over hetgeen gebeurd is en waarover door verschillende fracties kritische vragen in de richting van de Partij van de Arbeid zijn gesteld. Vindt zij ook niet dat, gelet op de gang van zaken, haar fractie voorbarig is geweest? Dit weekend is namelijk de profielschets pas officieel beschikbaar gekomen en vandaag spreken wij er in de Kamer over. Verder denk ik aan de wijze waarop de fractie van de Partij van de Arbeid heeft gehandeld. Met veel poeha heeft zij gezegd: dit is onze kandidaat. De pers heeft daarvan, helaas, gemaakt: dit is de nieuwe voorzitter. Van mevrouw Wagenaar wil ik daarom graag horen hoe zij over deze gang van zaken denkt.

Dan wil ik nog een kleiner puntje noemen. In het overleg van de fractiesecretarissen van vorige week is de vraag aan de orde geweest of de fractiesecretarissen zouden kunnen instemmen met het voorstel. Op dat moment was de kandidaat van de Partij van de Arbeid al bekend.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Voorzitter! Mevrouw Vos wijst op twee punten waarop ik graag wil ingaan. Op het eerste is zij zelf in haar speech al ingegaan. Dat betreft namelijk het presenteren van een kandidaat voordat de profielschets officieel is vastgesteld. Het tweede punt betreft de vraag: moet je, zoals de fractievoorzitter van de PvdA dat heeft gedaan, die kandidaat in het openbaar presenteren? Ook op die vraag zal ik ingaan.

Wat het eerste punt betreft, het presenteren van de kandidaat, meen ik dat je je voorbereidingen beter tijdig kunt treffen dan overhaast tewerk gaan. Ik wijs erop dat als wij anders hadden gehandeld, wij wel heel erg overhaast tewerk hadden moeten gaan. Daarmee zouden wij het hoge ambt van Kamervoorzitter geen recht hebben gedaan. Tussen het bespreken van de profielschets en de verkiezing morgen ligt nauwelijks 24 uur. Mevrouw Vos heeft zelf al aangegeven dat een dergelijke tijdspanne eigenlijk te krap is. Wij voelden ons vanwege deze beperkte tijd ook enigszins voor het blok gezet en wij vonden niet dat wij in dezen onzorgvuldig en overhaast tewerk zouden moeten gaan. Bovendien moet ook zorgvuldigheid met betrekking tot de kandidaten worden betracht. Als je dus overhaast iemand kandidaat gaat stellen, beperk je binnen je fractie je keuzemogelijkheden. Sommige

mensen willen over zo'n kandidaatstelling eerst een nachtje slapen. Ik denk in dit verband aan mevrouw Netelenbos. Haar naam is vandaag al gevallen. Mevrouw Netelenbos heeft namelijk na een nachtje slapen – en misschien heeft zij er nog wel langer over nagedacht en er met anderen over gesproken – gezegd: ik wil die functie liever niet. Ik vind overigens dat we vandaag niet al te veel over personen moeten praten en ons misschien in meer academische termen moeten uitlaten. Het gaat hierbij om een zware en eervolle functie. Het is dan mogelijk dat de kandidaat die je heel geschikt vindt, een behoorlijke nevenfunctie heeft, dan wel drie kleine kinderen heeft. Je kunt dan in aanmerking nemen dat de agenda van een Kamerlid minder strak is dan die van een Kamervoorzitter. Ik kan me voorstellen dat iemand daarom zo'n kandidaatstelling eerst thuis wil spreken en daarvoor de tijd wil hebben. Wij stemmen dan ook in met het voorstel van mevrouw Vos om de volgende keer de tijd tussen het bespreken van de profielschets en de verkiezing te verlengen. Wij hebben in ieder geval geprobeerd in dezen zorgvuldigheid te betrachten en daarmee geef ik aan dat het haastig tewerk gaan, dat anders nodig zou zijn geweest, een manier van werken is die niet de schoonheidsprijs verdient.

Voorzitter! Ik wil vervolgens reageren op het tweede punt waarover mevrouw Vos sprak: het feit dat de kandidaten van mijn fractie in alle openbaarheid met een persbriefing door mijn fractievoorzitter zijn gepresenteerd. Ik wijs erop dat dit huis, gelet op de geschiedenis, een kleine smet op haar blazoen heeft als het om de openbaarheid gaat. Het feit dat wij nu in dit huis over dit onderwerp in alle openbaarheid vergaderen, hebben wij aan de Belgen te danken. Zij stonden daarop bij de grondwetswijziging van 1815. Wij vonden dat anno 1998 de tijd was gekomen om de laatste restjes krampachtigheid weg te doen bij het behandelen van zaken die in een volwassen democratie in alle openbaarheid kunnen worden afgehandeld. Het kiezen van de Kamervoorzitter is zo'n zaak. In de debatten die een aanloop vormden voor het opstellen van de profielschets, is juist door de heer Marijnissen van de SP naar voren gebracht dat de verkiezing van de Kamervoorzitter niet meer zou moeten gebeuren in de wandelgangen en de achterkamertjes. Daarbij heeft hij de woorden van de heer Alders, die daarover in 1989 bij de verkiezing van de heer Deetman sprak, geparafraseerd. Hij zei: er wordt te weinig in deze Kamer het woord over dit soort dingen gevoerd en te veel in de wandelgangen.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Voorzitter! Ik wil een bezwaar aanvoeren en wel tegen het volgende. Er wordt hier een informeel overleg, namelijk het secretarissenoverleg, opgevoerd als een overleg waarin besluiten genomen kunnen worden. Dat is niet zo. Ik vind ook niet dat zoiets zou moeten. Mijn verzoek is daarom om dat informele overleg ook informeel te laten en er niet meer gewicht aan toe te kennen dan het heeft.

Mijn tweede opmerking heeft te maken met de procedure. Ik vind het prima dat u nadenkt over een mogelijke kandidaat; natuurlijk moet u dat doen. Maar waarom geeft u over het resultaat van dat nadenken al kond aan de pers voordat wij hier gesproken hebben over de profielschets? Ik maak bezwaar tegen de wijze waarop u de procedure een beetje om zeep helpt.

Tot slot heb ik een vraag. Wie heeft u eigenlijk geconsulteerd over uw kandidate en wanneer gebeurde dat?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Ik begin met de tweede opmerking van mevrouw Van der Hoeven, omdat ik zojuist al over de openbaarheid sprak. Wij vinden het zuiver om een kandidaat in de openbaarheid te presenteren, zodat iedereen daarvan op een gelijke wijze kennis kan nemen. Dat is een groot voordeel boven de wandelgangen- en achterkamertjespolitiek waarmee in het verleden deze procedures werden gevolgd. Daarop kwam ook heel veel kritiek. Vandaar dat uiteindelijk de profielschets is opgesteld.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Wij vinden ook dat de namen van kandidaten in de openbaarheid moeten worden gebracht, maar dan wel op het juiste moment. Daar heeft u zich niet aan gehouden.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter!...

De tijdelijke **voorzitter**: Mevrouw Wagenaar zou nog de verdere vragen van mevrouw Van der Hoeven beantwoorden.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Dat doe ik graag, voorzitter. Het had niet onze voorkeur om op dinsdagavond, bijvoorbeeld vanavond laat, overhaast met onze kandidaat naar buiten te treden. Het had ook niet onze voorkeur om dat in de wandelgangen te doen. Ik ben het met mevrouw Van der Hoeven eens dat de conceptprofielschets nog geen formele status had. Wij zijn er evenwel van uitgegaan dat deze toch op behoorlijk veel steun zou kunnen rekenen. Daarmee hebben wij het risico genomen dat de Kamer vandaag de profielschets helemaal zou omgooien. Dan zouden wij met een probleem hebben gezeten. Ten behoeve van de zorgvuldigheid en om iedereen in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van de kandidate van de PvdA-fractie, vonden wij het noodzakelijk om die kandidatuur op een vroegtijdig moment bekend te maken. Dat laat het debat over de profielschets onverlet. Nogmaals, als er substantiële wijzigingen in de profielschets komen, zullen wij ons daar zeker over beraden.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Dat betekent dat de PvdA haar eigen interne afspraken laat prevaleren boven de procedureafspraken die de Kamer heeft gemaakt.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): De PvdA laat zorgvuldigheid en openbaarheid prevaleren boven het overhaast op dinsdagavond met kandidaten komen en daarmee anderen overvallen.

Dan kom ik op de consultatie. Het gaat hier natuurlijk om een kandidate die langdurig in dit parlement zitting heeft. Je kunt daaruit opmaken dat er informeel enige consultaties hebben plaatsgevonden, nog voordat wij er in de fractie over spraken. Daar mogen wij van mevrouw Van der Hoeven niet over spreken, dus daar ga ik nu ook niets over vertellen. Als je een kandidaat in de openbaarheid presenteert, zoals nu gebeurd is, weet iedereen wie die kandidaat is. Iedereen kan daarover dan ook zijn mening geven. De interpretatie van mevrouw Van der Hoeven doet mij een beetje denken aan de wijze waarop het CDA vaak

met voorzitterskandidaten is gekomen, namelijk vanuit een beeld van machtspolitiek. Zij doet alsof wij hiermee het machtswoord hebben gesproken, maar dat is geenszins het geval. Het staat morgen eenieder vrij om welke kandidaat dan ook te kiezen. De voorkeur van de PvdA-fractie gaat alleen uit naar de genoemde kandidate.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Wij worden het op dit punt niet eens. Mijn fractie blijft van mening dat u de procedure die wij met elkaar hebben afgesproken, geweld heeft aangedaan. Over het consulteren is in het debat een aantal opmerkingen gemaakt. Wat dat betreft, is het dus volkomen terecht dat ik vraag wie u heeft geconsulteerd.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Wij vervallen een beetje in herhaling. Op het moment dat je een kandidaat in de openbaarheid presenteert, kan eenieder daarop reageren, daarover zijn mening geven en ook tegenkandidaten stellen. Dat geldt ook voor uw fractie. U heeft dat in het verleden, meen ik, ook wel eens gedaan.

Mevrouw **Giskes** (D66): Nu valt er een term die ik in deze procedure helemaal niet meer kan plaatsen: tegenkandidaten. Ik begrijp best dat de PvdA een verdedigingslinie opwerpt na alles wat vorige week is gebeurd. Wat mij verbaast, is dat de PvdA in de twee debatten over dit onderwerp nooit heeft gezegd: het is toch wel wat overhaast als wij al de volgende dag moeten stemmen over de kandidaten. Dit probleem komt kennelijk pas nu boven water. Ik stel daarom twee vragen. Steunt u de gedachte van GroenLinks om daartussen een langere termijn in te lassen? Stel dat u in de volgende ronde weer zo'n grote partij wordt, zou u het dan weer zo doen?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Op de overhaaste kandidaatstelling ben ik al ingegaan. Wij steunen het voorstel van mevrouw Vos om een langere termijn in te lassen tussen het vaststellen van de profielschets en het kiezen van een voorzitter. Overigens is in vorige debatten nooit besloten dat dit alles binnen 24 uur zou moeten gebeuren.

Mevrouw **Giskes** (D66): Bij mijn weten ging het debat in februari dit jaar over een wijziging van het Reglement van orde. Ik neem aan dat die daarin is vastgelegd, althans de eerste vergadering en de tweede vergadering. Je kunt besluiten om een week niet te vergaderen, maar dat lijkt mij tijd- en geldverspilling.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Er is kennelijk geconsulteerd. Mevrouw Wagenaar kan ook best zeggen wie geconsulteerd is, want iedereen van de grote fracties weet dat. Waarin verschilt dit onderdeel van de procedure dan nog van de procedures in het verleden, waar ook consultatie achter de schermen plaatsvond? Verder vraag ik haar waarom haar fractie selectief heeft geconsulteerd, want wij zijn niet geconsulteerd en ook de SP is niet geconsulteerd.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Voorzitter! Het voordeel van de manier waarop het nu is gegaan, is dat tegemoet is gekomen aan de kritiek zoals die met name door de heer Marijnissen is geuit. Hij is immers de aanstichter van dit debat over de profielschets en de gewijzigde procedure voor de verkiezing van de Kamervoorzitter die nu juist uit de achterkamertjes en wandelgangen is weggehaald. Nu is er in alle openbaarheid een kandidaat gesteld waarover eenieder zijn mening kan geven en zijn opvatting naar voren kan brengen. Daarmee zeg ik niet dat de procedure nu perfect is, integendeel. Ik denk dat deze in de commissie voor de Werkwijze der Kamer goed moet worden geëvalueerd.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Ik zal het anders formuleren. Waarom hebt u kennelijk de oude reflex getoond door enkele andere fracties te consulteren buiten de openbaarheid?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Er zijn inderdaad niet-openbare gesprekken gevoerd met andere fracties, overigens veelal in het kader van gesprekken over andere onderwerpen. Dat is iets anders dan een consultatieronde langs alle fracties. Die is nu juist achterwege gebleven vanwege de nieuwe openbare procedure. Maar niemand kan verhinderen dat er over dit onderwerp wordt gesproken, op wiens initiatief dan ook, als een fractievoorzitter of -secretaris collega's van andere partijen tegenkomt op de vele recepties en bijeenkomsten die er dezer dagen zijn of tijdens een of ander overleg. Voor ons heeft echter vooropgestaan dat de procedure zich in de openbaarheid moet afspelen en dat is naar mijn mening ook gebeurd.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Voorzitter! Als ik mevrouw Wagenaar goed begrijp, is het grootste verschil met vroeger dat het gebruik van macht, zoals zij dat noemde, nu niet heeft plaatsgevonden in een achterkamertje maar op recepties. Dat vind ik geen groot voordeel.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Mevrouw Van der Hoeven chargeert. Het gebruik van macht, als je het naar voren brengen van een kandidaat zo zou willen noemen, raakt aan het hart van de democratie. Zij mag alle kritiek leveren die zij wil, maar moet er niet zo schertsend over doen. De kwaliteit van onze werkwijze is toegenomen nu de kandidaatstelling openbaar is en niet in achterkamertjes plaatsvindt, zoals bij het CDA te doen gebruikelijk was.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Dit gaat te ver. Ik teken protest aan tegen deze opmerking. Vroeger is er niet in achterkamertjes onderhandeld. Wel werd er geconsulteerd. Als mevrouw Wagenaar wil natrappen, moet zij dat vooral doen, maar haar opmerkingen zijn niet terecht.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Ik kan mij best voorstellen dat er met mensen van andere fracties wordt gesproken, maar waarom wordt dit dan niet ronduit gezegd? Waarom worden niet alle fracties geconsulteerd?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Voorzitter! Mevrouw Vos constateert dat er in dit soort situaties toch behoefte is aan het voeren meer informele gesprekken. Daartoe is mijn fractie een volgende keer zeker bereid.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): U beantwoordt mijn vraag niet. Ik zou het overigens goed vinden als er geen consultatie nodig is. Ik zie graag dat er meerdere kandidaten worden voorgedragen en dat de Kamer in alle vrijheid een keuze kan maken. Dat ideaal hebben wij echter nog lang niet bereikt. Wij onder-

schrijven het eerder genoemde bezwaar dat de PvdA wel met de Paarse fracties informeel contact heeft gehad, maar niet met de andere fracties in de Kamer. Waarom is er niet met alle fracties gesproken?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Mevrouw Vos, u hecht te veel waarde aan de informele contacten die in de marge hebben plaatsgevonden. Mijn fractie heeft ervoor gekozen om nu eens op een andere manier tewerk te gaan, namelijk in alle openbaarheid. Dit komt overeen met de geest van het eerdere betoog van de heer Marijnissen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik heb nog geen antwoord gekregen op mijn vraag of de PvdA een volgende keer weer zo zal handelen.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Misschien is een volgende keer wel een andere fractie aan zet. Er is geen enkele belemmering voor een partij om alle fracties te consulteren, over welke kandidaat dan ook. Wij zullen hetgeen vandaag naar voren is gebracht in ieder geval goed in onze oren knopen.

Voorzitter! Deze procedure zal geëvalueerd moeten worden. Daarbij moet zeker het punt naar voren komen dat mevrouw Vos ook heeft vastgesteld, namelijk dat er maar een etmaal zit tussen de vaststelling van de profielschets en de daadwerkelijke verkiezing van de voorzitter.

Voorzitter! Het is een goede zaak dat wij met elkaar praten, in alle openheid, op een zakelijke wijze en zonder personen te kwetsen of te beschadigen, over de procedure voor de benoeming van een voorzitter. In een volwassen democratie behoort zoiets vanzelfsprekend te zijn en wij verwachten dan ook dat wij het debat in de komende vier jaar op een dergelijke wijze en in alle openbaarheid met elkaar kunnen voeren.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Er is nog één punt dat ik belangrijk vind. Zojuist is terecht door de heer Van Middelkoop gezegd dat iedereen in deze Kamer kandidaat is. Stel nu dat morgen een andere PvdA-kandidaat dan de door de PvdA-fractie voorgedragen kandidaat de meeste stemmen blijkt te halen. Wat gebeurt er dan? Staat het die kandidaat vrij om het voorzitterschap te aanvaarden, of is er binnen de PvdA-fractie afgesproken dat dit niet kan?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Uiteraard staat het iedere kandidaat van de PvdA en van andere fracties vrij om een kandidatuur te aanvaarden. Er is natuurlijk een aantal namen genoemd, waaronder die van mevrouw Netelenbos en de heer Zijlstra. In onze fractie hebben zij al aangegeven dat zij een kandidatuur niet zouden aanvaarden.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Wat betekent dit laatste? Mijn vraag is juist wat er gebeurt als een andere dan de door de PvdA-fractie genoemde PvdA-kandidaat door deze Kamer gekozen blijkt te worden. Staat het die andere kandidaat dan vrij om voorzitter te worden?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Uiteraard. Het enige wat ik mevrouw Vos op dit punt voor alle duidelijkheid kan meegeven, is dat kandidaten die in deze procedure zijn genoemd, zelf hebben aangegeven dat zij dit ambt liever niet willen bekleden.

De heer **Cornielje** (VVD): Geldt dit voor alle kandidaten die zijn genoemd? Er is gesproken over mevrouw Netelenbos, mevrouw Van Nieuwenhoven en de heer Zijlstra.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Dit geldt uiteraard niet voor mevrouw Van Nieuwenhoven.

De heer **Cornielje** (VVD): Wij hebben drie kandidaten genoemd. Eén daarvan is zeker beschikbaar en één is zeker niet beschikbaar. Wat geldt voor de derde kandidaat?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Ik heb zojuist duidelijk gezegd dat twee kandidaten zich liever niet beschikbaar stellen voor dit ambt indien zij gekozen zouden worden, en dat de andere kandidaat – degene die door mijn fractievoorzitter ook als zodanig is gepresenteerd – het ambt graag zou willen aanvaarden.

De vergadering wordt van 16.05 uur tot 16.12 uur geschorst.

□

De heer **Van Zijl**: Voorzitter! Ik spreek namens het Presidium. De heer Van Middelkoop vroeg aan het begin van zijn interventie namens wie of wat ik hier eigenlijk sta. Hij kent mij in een andere hoedanigheid, maar nog niet in deze. Die is ook een beetje ingewikkeld, zo gebiedt de eerlijkheid te zeggen. Ik sta hier namens het Presidium, om een profielschets te verdedigen waarvan het concept is voorbereid in het secretarissenoverleg, waarvan je je kon afvragen of het bestaat. Het bestaat. Hier heeft ook al eens een voorzitter van dat overleg onderwerpen uit dat overleg verdedigd. Maar het is een beetje een onduidelijke figuur in dit huis. Ik verdedig de profielschets namens voor- en tegenstanders van de profielschets. Kortom, ik ben zeker een beetje een ingewikkelde figuur. Als een aantal aspecten van de procedure wordt geëvalueerd, lijkt het mij goed om dit onderdeel daarbij te betrekken. Ik sta hier overigens met plezier; daar niet van. Ook naar mijn eigen gevoel is mijn positie wel wat onduidelijk.

Ik kom hiermee op het belangrijkste punt van dit debat, het waarom van dit debat. Anderen hebben al gezegd dat een motie-Marijnissen ten grondslag lag aan een wijziging van het Reglement van orde, die erop neerkwam dat wij vanaf nu pas een voorzitter kiezen nadat in de Kamer een profielschets is overeengekomen. Ik spreek nu maar meteen namens de meerderheid in het Presidium en het secretarissenoverleg. Ik beschouw de profielschets als een winstpunt. Meerderen hebben al gezegd dat in de profielschets dingen staan die het karakter van een open deur lijken te hebben. Er staan ook dingen in die tot op heden kennelijk wat minder vanzelfsprekend waren dan wij nu vinden. Anders gezegd, hoe terecht ook er aardige woorden zijn gezegd over het functioneren van de vorige voorzitter, hij zou aan deze profielschets niet beantwoord hebben. Hetzelfde geldt voor anderen wier naam boven de markt is komen te hangen. Er zijn namen genoemd van potentiële kandidaten, ook uit de grootste regeringsfractie, ook van bewindspersonen. Ook daar zijn erbij van leden die niet beantwoord zouden hebben aan de profielschets. Kennelijk doet die profielschets er dus wel toe.

Velen hebben gezegd dat een rijke bestuurlijke ervaring en ervaring in de Kamer wellicht het belangrijkste element is uit de profielschets. Ik ben het daarmee eens. Het voorzitterschap wordt daarmee niet, zoals ik dat zou willen noemen, een Kamerwerkervaringsplaats. Wij

kiezen uit ons midden, zo zeg ik ook tegen de heer Van Middelkoop, echte rasparlementariërs, mensen die over een reeks van jaren in het parlement hun sporen hebben verdiend. Ik memoreer dat dit wel eens anders is geweest. De heer Van Middelkoop zegt dat de halve Kamer aan die kwaliteit beantwoordt. Ik verzoek hem dan eens goed naar de lijst van Kamerleden te kijken. Ik denk dat het tegenvalt. Met tien of vijftien leden is het wel op als het echt gaat om echte Kamerervaring in combinatie met ruime bestuurlijke ervaring. In die zin wordt naar mijn optiek heel veel winst geboekt.

Het past mij niet om in te gaan op de procedure van de Partij van de Arbeid. Er is lang stilgestaan bij het probleem van de korte periode tussen het bespreken van de profielschets en het stemmen over de kandidaat. Het Presidium stond daarbij voor een dilemma dat al door meerderen is geschetst. Het is ongewenst dat wij heel lang werken met een tijdelijke voorzitter, hoe goed sommigen ook zijn. Er is een zekere drang, een zeker streven om zo vlug mogelijk tot een volwaardig voorzitterschap te komen. Met de profielschets moet echter ook gewacht worden totdat de nieuwe Kamer daadwerkelijk is geïnstalleerd. Ik heb geproefd dat er een zekere voorkeur bij velen is om die periode wat langer te maken. Ik kan niet anders zeggen dan dat wij dit mee zullen nemen, want op dit punt ben ik helemaal niemand. Wij zouden in een formatieperiode langer toe moeten met een tijdelijke voorzitter, die niet als zodanig gekozen is. Dat zou zijn nadelen kunnen hebben. Ik weet niet wat een redelijke termijn is. Ik kan niet anders zeggen dan dat wij de voorstellen meenemen naar het Presidium en naar de commissie voor de Werkwijze der Kamer, om te kijken of een iets langere periode ons van de problemen verlost. Wellicht worden fracties die kandidaten zouden willen leveren ook uit een dilemma verlost.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Zou u de evaluatie in het Presidium iets breder willen laten zijn en ook de zinvolheid van de profielschets en het debat daarover in ogenschouw willen nemen?

De heer **Van Zijl**: Ik denk dat het redelijk is om de zinvolheid van de profielschets nog eens te bespreken, maar ik heb wel vastgesteld dat een grote meerderheid de vraag naar de zinvolheid al met ''ja'' heeft beantwoord. Ik kan me voorstellen dat anderen, die al eerder kritiek hebben uitgeoefend op het werken met een profielschets, daar nog op willen terugkomen. Wellicht zullen die geluiden zelfs wat sterker worden, omdat het Presidium iets anders zal worden samengesteld. Als er overeenstemming over is, zullen wij zeker terugkomen op de zinvolheid van de profielschets, maar ik stel wel vast dat een meerderheid heeft gezegd dat wij hiermee winst hebben geboekt, zij het nog niet de volle winst.

De heer **Cornielje** (VVD): Voorzitter! Er zal nu waarschijnlijk een profielschets worden vastgesteld. Heeft deze alleen betrekking op de komende periode of is het een profielschets die ook over vier jaar of over acht jaar bruikbaar is, omdat hij toegesneden is op de functie van Kamervoorzitter? Als dat zo is, hoeven wij helemaal niet meer te spreken over verlenging van de termijn, want dan weten wij nu al aan welke eisen een nieuwe Kamervoorzitter over vier jaar moet voldoen.

De heer **Van Zijl**: Nu bent u iets te vlug, denk ik, want net als mevrouw Giskes denk ik dat de profielschets grosso modo wel hetzelfde zal blijven, maar dat dit onverlet laat dat de nieuwe Kamer dan weer moet vaststellen of de profielschets dezelfde betekenis behoudt. De Kamer moet dus de gelegenheid krijgen de profielschets aan te passen. Ik vermoed dat hier niet zo uitgebreid gebruik van zal worden gemaakt, maar omstandigheden kunnen veranderen. Wellicht leidt de evaluatie van een en ander ook nog tot nieuwe inzichten, maar altijd geldt dat de nieuwe Kamer vaststelt wat het profiel van de nieuwe Kamervoorzitter is.

De heer **Cornielje** (VVD): Maar wij moeten toch realistisch zijn? Er zal toch blijken dat in de huidige profielschets voor 98 of 99% beschreven is waaraan een nieuwe Kamervoorzitter moet voldoen, ook voor toekomstige gevallen? Iedereen wist dit al. En voor die enkele uitzonderlijke situatie, voor die enkele eigenschap die nog toegevoegd zou moeten worden, is 24 uur voldoende. Wat ons betreft hebben wij nu het debat over de profielschets gehad; einde oefening, niet meer doen, gewoon de procedure nemen die wij altijd gevolgd hebben.

De heer **Van Zijl**: U doet nu twee dingen tegelijk. U heeft moeite met de profielschets, dat respecteer ik. Ik probeer ook u te vertegenwoordigen in de positie waarin ik nu verkeer, maar dat is niet zo makkelijk. Maar als de Kamer met een profielschets wil blijven werken, dan denk ik dat het onvermijdelijk is dat de nieuwe Kamer die nog een keer vaststelt, hetzij hetzelfde, hetzij veranderd.

De heer **Cornielje** (VVD): Voorzitter! De heer Van Zijl zegt nu dat wij met een profielschets zouden hebben gewerkt, maar dat is nu juist niet zo. De praktijk heeft uitgewezen dat het niet werkt. De fractie van de PvdA heeft om haar moverende redenen een andere volgorde gekozen, die al door een minderheid van het Presidium voorspeld was. Dat zal over vier jaar weer zo gaan.

De heer **Van Zijl**: U herhaalt nu uw bezwaren tegen de profielschets. Dat mag u, maar ik heb geprobeerd duidelijk te maken dat de profielschets misschien niet volmaakt gewerkt heeft en dat er over de procedure getwist kan worden, hetgeen ook uitbundig is gedaan, maar dat het oogmerk van de profielschets was iets anders naar het Kamervoorzitterschap te kijken. En ik heb ook geprobeerd aan te geven dat met deze profielschets sommige kandidaten in het verleden niet meer in aanmerking zouden zijn gekomen. De profielschets werkt dus wel, want er worden kandidaten mee uitgesloten. Naar mijn opvatting heeft de profielschets dus tot enige winst geleid, wat een aantal leden ook gezegd heeft. U denkt daar echter een slag anders over.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): U heeft zojuist gezegd dat het ook u zinvol lijkt die periode tussen het debat over de profielschets en de uiteindelijke verkiezing van de voorzitter te verlengen. Dat lijkt mij een goede zaak. Aan welke periode denkt u? Ik zou zeggen dat het ten minste een week moet zijn. En welke consequenties zouden wij hieraan moeten verbinden? Ik vind dat wij dan ook aan de fracties moeten vragen niet al publiekelijk kandidaten

naar voren te schuiven, zoals nu gebeurd is.

De heer **Van Zijl**: Ik kan moeilijk nu al spreken namens de fracties die over vier jaar met dit vraagstuk geconfronteerd worden. Ik hoop en vermoed echter met u dat een langere periode, als daartoe besloten zou worden, net de winst boekt waarover wij het hebben. Daarbij vind ik een week het midden houden tussen de wens om zo vlug mogelijk naar een volwaardig voorzitterschap te gaan en de wens van iets meer ruimte tussen vaststelling van de profielschets en de verkiezing. Gehoord dit debat en als het geheugen goed functioneert, zullen fracties zich tegen die tijd nog eens drie keer achter hun oren krabben voor zij naar de smaak van velen in de Kamer te vlug met een kandidaat komen. Ik denk dat zij zich dit zullen herinneren en dat het niet zal gebeuren. Ik geloof niet dat je het kunt afdwingen. Als een fractie driekwart jaar van tevoren zegt dat zij bezig is een kandidaat klaar te stomen voor het voorzitterschap, vind ik dat persoonlijk buitengewoon dom. Maar dit laat zich niet afdwingen, dit laat zich niet regelen.

Het is aan de Kamer om daarover een oordeel te hebben. U heeft het vandaag gegeven. U bent kritisch geweest naar één fractie. Dat is uw goed recht volgens mij. Ik heb daar ook een opvatting over. Als u daaraan consequenties wilt verbinden, is dat ook uw goed recht als Kamer. Dan kunnen er andere kandidaten komen, omdat u vindt dat de procedure onzorgvuldig was of de kandidaat slecht is. Ik hoop, als wij zouden besluiten daar een week tussen te stellen, dat dit ertoe leidt dat de kandidaatstelling plaatsvindt op het moment na de vaststelling van de profielschets. Volgens mij laat dit zich echter niet afdwingen.

De heer Van Middelkoop sprak over een proeftijd en een functioneringsgesprek. Daar gaat het onderwerp volgens mij niet over. Ik heb daar opvattingen over, maar het lijkt mij niet echt gewenst en ik zie het ook niet direct gebeuren. Hij kan daartoe het initiatief nemen als hij dat aantrekkelijk zou vinden. Als hij dat niet doet, heb ik het maar beschouwd als een ironische manier van tegen deze procedure aankijken.

Wat ik wel verwerp, misschien namens u allen en in elk geval namens de meerderheid die deze profielschets goed vond, is dat het uit politieke correctheid is dat bij gelijke geschiktheid de voorkeur uitgaat naar een vrouw. Daarmee diskwalificeert de heer Van Middelkoop in zekere zin dat in de samenleving op veel plaatsen deze formule gehanteerd wordt. Als er voor belangrijke functies gelijke kandidaten beschikbaar zijn, mannen en vrouwen, gaat gelet op maatschappelijke ontwikkelingen en de positie van de vrouw in de samenleving een zekere voorkeur uit naar een vrouw. Dat is politiek correct; dat is juist. Maar de heer Van Middelkoop geeft er een toon aan van een zekere neerbuigendheid. Dat kan ik namens het Presidium of het secretarissenoverleg niet onderstrepen of voor mijn rekening nemen. De keuze om het zo te formuleren wordt breed in de Kamer gedragen en niet alleen om politiek correct te zijn.

De heer Van Middelkoop deed een suggestie om rekening te houden bij de keuze door de Kamer met kabinetservaring. Hij dient daar geen motie over in en doet geen voorstel tot wijziging van de profielschets. Ik beschouw zijn suggestie als iets wat iedereen kan meenemen bij het invullen van stembriefjes. Op zich is voor die gedachte iets te zeggen. Hij heeft zelf al gezegd dat het niet uitsluitend is en dat het geen voorwaarde is, maar dat het een ervaring is die relevant is.

De heer Cornielje ging nogal uitgebreid in op de wijze waarop de PvdA-fractie met de procedure is omgegaan. Hij heeft gesteld dat er geen relatie is met het stellen van de PvdA-kandidaat en het vaststellen van de profielschets. Mevrouw Wagenaar is daar ook lang op ingegaan. Het past mij niet om daar verder iets over te zeggen. Dat is meer een discussie tussen u beiden.

De heer Cornielje was niet zo gelukkig met de profielschets, maar als die blijft bestaan, kan hij zich voorstellen dat op de iets langere termijn...

De heer **Cornielje** (VVD): Het is mijn stelling dat wij nu de profielschets vaststellen en dat die ook over vier jaar en over acht jaar geldig is. Wij moeten over vier jaar niet nog een keer deze vertoning krijgen.

De heer **Van Zijl**: Daar hebben wij het uitgebreid over gehad. Ik meende dat u zei dat mocht het zo zijn dat wij met deze profielschetsen van doen houden, u welwillend wilde zijn tegenover de idee om die periode met een paar dagen te verlengen.

De heer **Cornielje** (VVD): Dat heeft u dan verkeerd begrepen.

De heer **Van Zijl**: Dan heb ik het verkeerd opgeschreven. Dit verandert overigens niets aan het feit dat wij hiermee teruggaan naar het Presidium.

Mevrouw Kant vond het een stap voorwaarts. Ik ben het met haar eens. Het is geen wassen neus. Ook dat ben ik met haar eens. Wij zijn er nog niet. Ik geloof dat de discussie vanmiddag wel heeft doen blijken dat dit waar is en dat het misschien een tikkeltje beter kan. Wij zullen een evaluatie hebben en kijken of het over vier jaar beter kan.

Mevrouw Van der Hoeven betreurde het dat door de procedure die de Partij van de Arbeid heeft gekozen, er helaas geen sprake van is dat wij hebben afgerekend met de gewoonte dat als vanzelfsprekend de grootste fractie met één kandidaat komt. Ik bestrijd dat, naar ik aanneem samen met de heer Van Middelkoop. De heer Van Middelkoop heeft meerdere malen gezegd – dat heeft hij ook bij interruptie gepoogd – dat het alle fracties, inclusief de zijne, vrijstaat om kandidaten te stellen. Het heeft mij wat verbaasd dat voortdurend naar de fractie van de Partij van de Arbeid is gekeken om te zien of er geen andere kandidaten zouden zijn. Dat is nergens voor nodig, want het uitgangspunt is nadrukkelijk dat iedere fractie kandidaten kan leveren. In de profielschets is er niets wat daarmee strijdig is. Mevrouw Van der Hoeven zou zelf misschien wel een voortreffelijk kandidaat zijn. Wat let haar om zich te kandideren? Het heeft mij ook verbaasd dat de heer Schutte voor de televisie ook naar de PvdA-fractie wees met de vraag of daar geen andere kandidaat van kwam dan degene die nu is gepresenteerd. Dat is met deze profielschets niet aan de orde. Iedere fractie kan kandidaten leveren. De Kamer heeft een discussie gevoerd over de vraag of het tijdstip dat door één fractie is gekozen, wat ongelukkig is. Daar treed ik niet in. Bij het verdedigen van de profielschets wil ik slechts gezegd hebben dat nergens staat dat het de grootste fractie moet zijn of dat uit die fractie meerdere kandidaten moeten komen.

Van Zijl

Elk lid kan kandidaat zijn. Dat is ook met deze profielschets nog steeds het geval.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Ik denk dat de heer Van Zijl langs de kern van het punt gaat. Dat elke fractie kandidaten kan stellen of, sterker nog, dat elk lid een kandidaat kan stellen, die vrijheid is er volledig. Daar gaat het mij echter niet om. Het gaat er mij om dat wij morgen met z'n honderdvijftigen alle vrijheid hebben om wie dan ook te kiezen, als het maar één van de honderdvijftig is. Mevrouw Van der Hoeven maakte een vergelijkbare opmerking. Dus ook als er helemaal geen kandidaat was gesteld – dat zou heel wel denkbaar zijn – dan nog kies je een voorzitter. Die vrijheid wil ik duidelijk en maximaal neergezet zien.

De heer **Van Zijl**: U verwoordt het nog beter dan ik net probeerde. Mijn opmerking was geen andere dan een onderstreping van de uwe.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Ik zeg dit, omdat ik hoor dat men zegt: er is maar één kandidaat, dus wij moeten wel. Dat is dus niet zo.

De heer **Van Zijl**: Wij zijn bondgenoten op dit punt. Morgen is iedereen kandidaat. Iedereen kan kandidaat zijn. Na afloop kan men bepalen of men wel of niet die functie aanvaardt. Daar heeft u ook een opvatting over. In beginsel is morgen iedereen kandidaat. In de profielschets staat niets wat dat verhindert. Daar ging het mij om.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): En waarom stelt de CDA-fractie sowieso geen kandidaten? Dat is heel logisch: wij wachten dit debat af.

De heer **Van Zijl**: Dat is prachtig. Wij zijn het er in ieder geval over eens dat in de profielschets niets staat wat de kandidatuur van wie dan ook verhindert.

In datgene wat ik gezegd heb, heb ik al veel vragen en opmerkingen van mevrouw Giskes meegenomen. Ik heb van haar begrepen dat haar fractie op zichzelf wel ''in'' is voor de gedachte om de periode tussen de profielschets en de kandidaatstelling te verlengen, zij het niet te veel, al was het maar omdat zij kritisch was over de wijze waarop door de fractie van de Partij van de Arbeid is geprocedeerd.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik heb alleen gezegd dat het voor mij geen halszaak is als zo'n grote meerderheid dat zou willen. Ik heb wel gezegd dat ik het niet nodig vind.

De heer **Van Zijl**: Dat is waar. Ik heb dit wel van mevrouw Wagenaar begrepen. Zij stelde dat haar fractie, op grond van het probleem dat er maar één nacht zit tussen de vaststelling van de profielschets en de verkiezing van de voorzitter, ervoor heeft gekozen om iets eerder met een kandidaat naar voren te komen. Zij steunde wel degelijk de gedachte van mevrouw Vos om die periode te verlengen.

Voorzitter! Ik sluit af. Ik dacht dat ik de meeste vragen van mijn collega's heb beantwoord. Dit heb ik naar eer en geweten gedaan, ondanks de wat gespleten positie waarin ik stond. Desondanks wil ik namens de meerderheid concluderen dat vandaag een stapje is gezet naar een verbeterde procedure rond de verkiezing van het Kamervoorzitterschap. Dat beschouw ik als winst.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik constateer, dat er behoefte is aan een tweede termijn.

□

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Ik heb behoefte aan een tweede termijn, omdat het mij van belang lijkt een motie in te dienen om in ieder geval een duidelijk signaal vast te leggen.

Eerst nog het volgende. Ik ben blij dat nog eens helder is gezegd wat de winst is van deze profielschets. Het is absoluut niet zo dat hetgeen hier is geschetst, open deuren zijn die iedereen hier in huis heeft. Ik denk dat het zeker goed is dat wij nu vaststellen wat de kwaliteiten zijn waaraan Kamervoorzitters moeten voldoen. Dit geeft wel degelijk sturing en het is belangrijk om onszelf de opdracht te geven om op basis daarvan keuzes te maken. Ik ben blij dat de voorzitter heeft gezegd dat de periode tussen het debat van vandaag en de verkiezing van morgen verlengd zou moeten worden, maar het lijkt mij toch van belang als de Kamer daarover een uitspraak doet.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Voorzitter! Mag ik voordat mevrouw Vos die motie voorleest, een vraag stellen? Waarom wacht zij de toegezegde evaluatie van het Presidium niet af?

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Als ik het dictum voorlees, begrijpt u dat dit een deel van het antwoord is. Het lijkt mij namelijk van belang dat de Kamer zelf aangeeft dat zij het belangrijk vindt dat die periode verlengd gaat worden. In de motie zeg ik ook iets over de wijze waarop de procedure gestalte heeft gekregen met een openbare kandidaatstelling voordat wij over deze profielschets hebben gepraat. Wij zouden dat in de toekomst moeten proberen te vermijden en in de motie staat een suggestie die wellicht behulpzaam daarbij kan zijn. Misschien is het beter dat ik eerst de motie voorlees. Daarna kunt u uw oordeel geven.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van mening, dat het hanteren van een profielschets bij de benoeming van de voorzitter een stap vooruit is;

van mening, dat de zeer korte periode tussen het vaststellen van de profielschets en de kandidaatstelling leidt tot de onwenselijke situatie dat fracties al kandidaten naar voren schuiven voordat de profielschets is vastgesteld;

verzoekt het Presidium te bevorderen dat Artikel 4 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer dusdanig wordt aangepast dat er minimaal één week zit tussen het moment waarop de nieuwe Kamer de profielschets vaststelt en het moment waarop de kandidaatstelling en verkiezing van de nieuwe voorzitter plaatsvindt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De tijdelijke **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Vos, Van der Hoeven en Kant. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 3 (26033).

De heer **Van Middelkoop** (GPV):

Vos

Klopt mijn waarneming, voorzitter, dat er in een van de overwegingen ook een lichte tik op de vingers van de Partij van de Arbeid zit, namelijk daar waar de motie uitspreekt het onwenselijk te vinden dat er al zo vroeg, dus voor dit debat, een kandidaat is gesteld?

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Inderdaad. In de motie staat: van mening, dat er een onwenselijke situatie is. Deze motie wil er mede toe bijdragen dat wij dergelijke situaties voorkomen.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Dat maakt het nog wat lastiger voor de PvdA om haar mening te vormen over deze motie.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Ik ben daar uiteraard zeer benieuwd naar. Ik heb overigens aangegeven dat ik, naast de kritiek die ik daarop heb, ook enig begrip kan opbrengen, omdat de procedure die wij hebben afgesproken het erg lastig maakt om vannacht met kandidaten te komen.

Voorzitter! Ik heb gesteld dat het jammer is dat wij slechts van één persoon publiekelijk weten dat zij wil. Uiteraard heeft de heer Van Middelkoop gelijk als hij zegt dat wij allemaal kandidaat zijn. Iedereen kan kandidaten voorstellen en wellicht blijken er morgen veel meer kandidaten te zijn. Toch zou ik het van belang vinden wanneer voordat de verkiezing plaatsvindt, de Kamer echt het gevoel heeft dat er verscheidene duidelijke kandidaten zijn. Zo werkt het nu eenmaal met verkiezingen: wil je echt een keuze hebben, dan is het goed als de namen van tevoren bekend zijn. Wil het Presidium nadenken over een manier waarop wij de fracties iets nadrukkelijker kunnen uitnodigen tot het stellen van kandidaten? Zijn daarvoor niet bepaalde procedures te verzinnen of kan het Presidium zich hiervoor actief opstellen zodat er meer kandidaten gesteld worden waardoor er voor deze Kamer wat te kiezen valt?

De tijdelijke **voorzitter**: Wil de heer Van Middelkoop in tweede termijn het woord?

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Voorzitter! Ik heb er eerlijk gezegd genoeg van! Ik zie af van een tweede termijn.

□

De heer **Cornielje** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Zoals bekend, was en is de fractie van de VVD tegen de nieuwe procedure met de profielschets omdat zij verwachtte dat het zou gaan zoals het vandaag gegaan is. Eigenlijk is het weer een vertoning geworden en dat spijt mij zeer. Het gaat om een belangrijk en hoog ambt en wij hebben zo'n vertoning een keer eerder meegemaakt en nu maken wij het weer mee. Nogmaals, het spijt mij zeer en wij hadden het kunnen voorkomen.

Toch heb ik in eerste termijn gezegd dat, nu wij inmiddels hebben afgesproken in het Reglement van orde om te komen tot een profielschets, wij daar loyaal aan willen meewerken. Wij hebben dat ook gedaan en wij zullen deze profielschets ook onderschrijven. De VVD-fractie meent dat die ook voor een volgende verkiezing, over vier jaar, gebruikt zou kunnen worden. Veranderingen in de procedure kunnen natuurlijk overwogen worden door het Presidium en de commissie voor de Werkwijze der Kamer. Een van de gesuggereerde veranderingen betreft het uitstellen van het verkiezen van een nieuwe voorzitter. Er wordt dan langer gewerkt met een tijdelijke voorzitter na vaststelling van de profielschets. Dat lijkt ons een onwenselijke situatie. Er wordt dan een week met een tijdelijke voorzitter gewerkt. Dat zal een week zijn van suggesties, van het spreken over mensen, van het ook buiten dit huis spreken over de kandidatuur van verschillende mensen die aan de profielschets voldoen. Dat lijkt ons geen goede zaak. Wij houden vast aan de gevolgde procedure dat de grootste partij het voortouw heeft in het voordragen van een kandidaat of meer kandidaten. Wij hadden het een verbetering van de procedure gevonden als de grootste fractie meer personen had voorgedragen. Ik heb dit voorstel overigens ook bepleit in de vergadering van februari jongstleden. Dat is toen niet overgenomen. Ik breng het nogmaals naar voren, omdat het ook bij de heroverweging betrokken zou kunnen worden.

Voorzitter! Er moet in dit huis volstrekte helderheid bestaan over de vraag of de PvdA-fractie meer kandidaten beschikbaar heeft. Ik roep de woordvoerder van de PvdA-fractie op om hierover volstrekte helderheid te verstrekken, opdat wij morgen de stemmingsprocedure open kunnen ingaan.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter! De heer Cornielje heeft een aantal keren gezegd dat hij heimwee heeft naar de manier waarop het vroeger ging. Hij constateert nu een vertoning. Vorige keer zou het ook een vertoning zijn geweest. Maar toen hadden wij geen profielschets. Het verschijnsel profielschets is dus niet bepalend voor wel of geen vertoning. Het is zo jammer dat de heer Cornielje steeds teruggrijpt naar de manier waarop het vroeger ging. Wij hebben natuurlijk wel de behoefte aan iets anders gevoeld. De profielschets is misschien niet of niet voldoende de oplossing gebleken. Het pleidooi voor meer kandidaten zou daaraan kunnen worden gekoppeld. Het probleem zit echter niet in de profielschets.

De heer **Cornielje** (VVD): Wij hebben hier vele tientallen keren een verkiezing van een voorzitter gehad waarbij zich geen problemen voordeden. Vorige keer is er wel een probleem geweest. En dit keer is ook een weinig verheffende bijeenkomst. Dat is althans mijn waarneming. De profielschets is natuurlijk ook geen oplossing. Men reageert in fracties politiek. Dit is een belangrijke benoeming. In een grote politieke fractie als die van de PvdA – en volgende keer is het misschien een andere fractie – zal worden gezocht naar een geschikte kandidaat. Zo ging het in het verleden altijd. Wij hebben daar debatten over gevoerd. In 44 van de 100 keer heeft niet de grootste fractie de Kamervoorzitter geleverd. Maar dat gebeurde dan altijd met instemming van de grootste fractie. Wij willen vasthouden aan die lijn. De regie en de voordracht moeten bij de grootste fractie blijven liggen. Dit impliceert niet dat een fractie maar met één kandidaat komt. Ik heb in februari jongstleden voorgesteld, in lijn met de motie-Marijnissen, om met meer kandidaten te komen. De Tweede Kamer heeft dan wat te kiezen. Maar nogmaals, de grootste fractie kan het makkelijkste een kandidaat missen voor het voorzitterschap. De grootste fractie heeft de meeste stemmen verzameld. Dat zijn redenen om de grootste fractie het voortouw te laten nemen bij het voordragen van een kandidaat. Wij stellen een verbete-

Mevrouw Kant (SP)

ring voor, namelijk dat de grootste fractie met een meervoudige voordracht komt, opdat wij allen iets te kiezen hebben.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik deel uw voorkeur voor meer kandidaten. Maar het is vreemd dat u teruggrijpt naar de manier waarop het vroeger ging. Meestal was er vroeger geen keuze. Het werd van tevoren gewoon afgekaart. Uw pleidooi voor meer kandidaten verhoudt zich niet tot uw hang naar de manier waarop het vroeger ging. Daar wringt iets.

De heer **Cornielje** (VVD): Vroeger hadden we niet te maken met een profielschets, omdat iedereen wist of kon weten welke eigenschappen de voorzitter zou moeten hebben. Die voorzitter moet dus niet één bepaalde eigenschap hebben, maar een reeks van eigenschappen. De heer Deetman heeft die in 1994 in een notitie genoemd. Daaraan heb ik gerefereerd. Wij hebben er zelf eigenschappen aan toegevoegd die wij ook van belang vinden. Nu kennen wij die eigenschappen allemaal en zij zullen over vier jaar niet of nauwelijks anders zijn. Wij weten dus waarop wij kandidaten moeten toetsen en dan is het overbodig om na de volgende verkiezingen met een nieuwe profielschets te werken. Men kan ook zeggen: we werken dan met dezelfde profielschets die wij nu hebben.

Mevrouw **Kant** (SP): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Giskes zei al dat er iets wringt in het betoog van de heer Cornielje. Eerst geeft hij aan dat het voorzitterschap van de Tweede Kamer een heel belangrijke politieke functie is en vervolgens zegt hij dat de grootste fractie de kandidaat voor die functie moet leveren. Ik hoop dat als hij inderdaad vindt dat het hierbij om een belangrijke functie gaat, hij ook vindt dat de beste kandidaat die in de Kamer gevonden kan worden voorzitter zou moeten worden. Zijn betoog wringt dus ergens, want hij zegt dat de grootste fractie per se de kandidaat moet leveren. Is hij er niet voor dat de beste kandidaat van de Kamerleden voorzitter zou moeten worden?

De heer **Cornielje** (VVD): Ik ben er zeker voor dat de beste kandidaat voorzitter wordt. Ik heb ook gezegd dat de regie bij de verkiezing door de grootste fractie gevoerd kan worden. Natuurlijk kijkt die grootste fractie eerst of de beste kandidaat in haar eigen kring voorkomt. De geschiedenis leert echter dat in 56 van de 100 keer met instemming van de grootste fractie de voorzitter in een andere fractie is gevonden. Voor het kiezen van een voorzitter in een andere fractie waren dan ook goede argumenten. Ik ken de argumenten daarvoor in de recente geschiedenis redelijk goed en ik weet waarom in bepaalde gevallen besloten is tot het kiezen van een kandidaat van een andere fractie. Van de minder recente geschiedenis ken ik die argumenten niet. Er waren echter momenten waarop de grootste fractie heeft afgezien van het leveren van de voorzitter. Dat doet weer niets af aan het feit dat na de verkiezingen de grootste fractie het voorrecht heeft om de procedure voor het naar voren schuiven van een kandidaat te starten. Dat gebeurt ook nu. Ik zie niet in wat er bij die redenering wringt.

Mevrouw **Kant** (SP): Wat wringt, is dat dan de grootste fractie kan bepalen of zij wel of niet een geschikte kandidaat heeft. In eerste instantie ligt de bal dus wel degelijk bij de grootste fractie. De rest van de Kamer heeft het nakijken als zij meent een goede kandidaat te kunnen leveren.

De heer **Cornielje** (VVD): Nee, want er kan iemand anders kandidaat gesteld worden. Bovendien is iedereen in dit huis vrij te stemmen op de persoon die hij of zij het meest geschikt acht. Nogmaals, het gaat mij om het ordelijk verloop van de procedure. Ik meen dat het goed is dat de grootste fractie andere fracties consulteert en dat zij die andere fracties meedeelt welke kandidaat zij voornemens is te stellen. Op die manier kan men sonderen of die kandidaat kan rekenen op een behoorlijk draagvlak in dit huis. Ik vind namelijk dat iemand die het ambt van voorzitter van dit huis bekleedt, moet kunnen rekenen op een breed draagvlak. Het lijkt mij niet meer dan logisch dat een dergelijke sondering plaatsvindt. Misschien had daarvan nu ook in bredere zin sprake moeten zijn.

Mevrouw **Kant** (SP): Wat ik dan niet begrijp, is dat wat u nu schetst hier niet volledig in de openbaarheid zou kunnen gebeuren. Dat hebben wij voorgesteld.

De heer **Cornielje** (VVD): Ik snap uw vraag niet. Er wordt nu toch in de openbaarheid gesproken.

Mevrouw **Kant** (SP): U zegt dat de grootste fractie bij deze procedure het voortouw heeft. Die fractie gaat

na of zij een goede kandidaat heeft. Vervolgens checkt zij bij andere partijen of ze inderdaad een goede kandidaat heeft, maar waarom moet dat in achterkamertjes gebeuren? Die gang van zaken hebben wij toch willen doorbreken. Wij willen dat hierover in het openbaar wordt gesproken. U was het daarmee niet eens, dat is duidelijk, maar de Kamerleden hebben dit wel afgesproken. Wat u nu zegt, houdt in dat men weer teruggaat naar de achterkamertjes.

De heer **Cornielje** (VVD): Voorzitter! Ik heb een hekel aan het woord achterkamertjes. Als men dat woord gebruikt, is het net of er iets onoorbaars gebeurt. Als je gaat sonderen, gebeurt er echter helemaal niet iets onoorbaars. In dit huis wordt namelijk publiekelijk verantwoording afgelegd over wat er buiten deze Kamer is gebeurd. Dat gebeurt in het secretarissenoverleg en in het overleg tussen fractievoorzitters. Vervolgens wordt iemand kandidaat gesteld. Er is dan gesondeerd en men weet of die kandidaat kan rekenen op voldoende draagvlak in de Kamer. Dat zal dan weer moeten blijken bij de stemming. Iemand die zich aan die procedure wil onttrekken of die op een andere persoon wil stemmen, kan dat doen. Hij kan zich daar ook in het openbaar over uitlaten en ik zie dus niet in wat het probleem hierbij is. Echt niet.

Mevrouw **Kant** (SP): Wat het probleem hierbij is, heeft het verleden geleerd. Hierover heeft u blijkbaar een andere mening. Het verleden heeft geleerd dat op deze manier niet automatisch de beste man of vrouw op de juiste plek komt en dat dat niet gebeurt, is nu juist iets waartegen wij bezwaar hebben gemaakt. Daarom hebben wij de hele procedure willen veranderen.

De heer **Cornielje** (VVD): De vorige keer hebben wij besloten de procedure te veranderen. Uw fractiegenoot Marijnissen heeft gezegd dat die beter zou kunnen. Daarover is in het Presidium gesproken en daaruit is het opstellen van een profielschets voortgevloeid. Dat leek ons om bepaalde redenen geen verbetering. Omdat wij wel vonden dat de procedure kon worden verbeterd, hebben wij de suggestie gedaan om niet te volstaan met een enkelvoudige voordracht maar eventueel met een meervoudige voordracht te komen, zij het volgens het oude principe dat de grootste fractie hierin het voortouw heeft. Nogmaals, het verleden heeft in heel veel gevallen uitgewezen dat dit tot een goede voorzitter leidt. Dan moeten wij niet naar incidenten kijken waarin dat misschien wat minder goed is uitgepakt.

□

Mevrouw **Kant** (SP): Mijnheer de voorzitter! Allereerst wil ik iedereen bedanken die mij gefeliciteerd heeft en complimenten heeft gemaakt. Het is zo'n eerste keer toch altijd even eng. Alle begin is moeilijk. Dat gold voor mij, maar ook voor de procedure waarover wij het vandaag hebben. Toch blijf ik erbij dat een belangrijke stap is gezet. Oké, het is nog geen cultuurschok, maar toch wel een begin van een cultuurwijziging, al hebben sommigen daar enige moeite mee. Dat bleek vandaag.

De heer Cornielje vond dit een vertoning. Ik ben dat absoluut niet met hem eens. Wij hebben het vandaag over de profielschets van een voorzitter; daarover kan iedereen zijn mening hebben. Zoals het in het verleden ging, was het wel een vertoning.

Ik kom dan toch nog even op de PvdA. Ergens moet ik mevrouw Wagenaar gelijk geven: formeel was er niets fout aan wat er gebeurd is. Maar als zij zegt dat dit was in de geest van de heer Marijnissen, wil ik haar toch adviseren de Handelingen van dat debat nog eens heel zorgvuldig na te lezen. Daarbij sloeg zij de plank immers goed mis. Een van de bezwaren was nu juist dat vooraf met andere fracties gesprekken plaatsvonden en gesondeerd werd. Dat heeft nu toch wel in enige vorm plaatsgevonden. Wij weten niet in welke vorm, want zo gaat dat altijd. Als er gesondeerd wordt en als met elkaar gesproken wordt, wordt achteraf nooit duidelijk wie met wie heeft gesproken en wat besproken is. Wat wel vaststaat, is dat de partijen die niet meedraaien in die banencarrousel, automatisch buitenspel staan en daarin niet meedoen. Ook de SP-fractie is inderdaad niets gevraagd.

Toch vind ik het iets te makkelijk dat dit vervolgens geheel op het bordje van de PvdA wordt gelegd, zoals vanmiddag gebeurd is. Daar waar twee spreken, is er ook altijd een ander. Er zijn dus ook andere partijen die aan dat gesprek meededen. Als een partij bij een andere partij checkt hoe een kandidaat ligt en die andere fractie gaat dat gesprek aan, dan doet die fractie daar gewoon aan mee. Het is dus iets te gemakkelijk als die bal alleen bij de PvdA komt te liggen.

Alle begin is moeilijk, maar toch vind ik dat het nu beter gaat. Natuurlijk worden er ook wel fouten gemaakt. Maar het gaat te ver als wordt gezegd dat dan de procedure niet deugt. Als een procedure de eerste keer niet geheel chic gevolgd wordt, wil dat nog niet zeggen dat die procedure niet deugt. En dat was toch wel zo'n beetje de suggestie die enkelen hier wilden wekken. Wij hebben een stap vooruit gezet. Wij praten vandaag over de profielschets, waar wij volledig achterstaan. De heer Van Middelkoop heeft gelijk: iedereen is morgen kandidaat. Ik niet, trouwens. In principe wel, maar haal het niet in uw hoofd. De praktijk is natuurlijk anders. Misschien dat wij de volgende keer inderdaad verschillende mensen hebben die zich willen kandideren en die zich ook naar buiten toe willen presenteren, zodat de Kamer inderdaad uit meer kandidaten haar voorzitter kan kiezen.

□

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben de motie van mevrouw Vos graag medeondertekend. Wij hebben dat niet zozeer gedaan omdat gevraagd wordt om minimaal één week te hebben tussen het moment waarop de nieuwe Kamer de profielschets vaststelt en het moment waarop de kandidaatstelling voor de verkiezing van de nieuwe voorzitter plaatsvindt, want er is toegezegd dat wij daarop terugkomen. Wij hebben het meer gedaan omdat daarin wordt uitgesproken dat geen onwenselijke situatie moet ontstaan, namelijk dat fracties al kandidaten naar voren schuiven voordat de profielschets is vastgesteld.

Voorzitter! Ik heb uiteraard begrip voor intern overleg binnen welke partij dan ook, maar dat is iets anders dan formeel kandidaten naar voren schuiven op een moment dat niet is afgesproken in de procedure die door diezelfde partij mee in gang

is gezet en bekrachtigd. De Partij van de Arbeid heeft ons er niet van kunnen overtuigen dat men zich gehouden heeft aan de ook door haar mee gemaakte afspraak over de procedure. Verder plaatsen wij vraagtekens bij de door mevrouw Wagenaar genoemde zorgvuldigheid in PvdA-kringen in relatie tot de zorgvuldigheid naar de rest van de Kamer.

Het is al gezegd, kandidaten zijn wij allemaal en de Kamer kiest zijn voorzitter uit 150 kandidaten. Er zijn dus meer mogelijkheden dan voor of tegen de ene officiële kandidaat van de Partij van de Arbeid stemmen. Daarom blijft de vraag relevant naar de beschikbaarheid van andere kandidaten binnen de Partij van de Arbeid indien zij gekozen zouden worden.

De Kamer heeft de procedure gewijzigd, omdat er onvrede was over de gang van zaken vorige keer. Mijn fractie heeft van harte meegewerkt aan die wijziging en ermee ingestemd. Niet voor niets, want ook wij waren van mening dat je op een gegeven ogenblik zaken moet kunnen en durven veranderen. De heer Cornielje stelde terecht dat de voorzitter vroeger niet uit de grootste fractie hoefde te komen. Mijn fractie heeft daarvan de vorige keer geprofiteerd. Zij was toen de op een na grootste fractie. Ik vind woorden als machtsmisbruik daarom wat ongepast.

Ik ben benieuwd waartoe de evaluatie zal leiden. Ik vind zo'n evaluatie terecht, want je moet altijd bezien in hoeverre procedures aanpassing behoeven of verbetering. Er is één doelstelling, namelijk dat wij de voorzitter krijgen die wij graag willen hebben, want wij moeten er tenslotte alle 150 vier jaar mee vooruit.

□

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter! Naar mijn mening is de winst van dit debat op zijn minst dat wij stil hebben gestaan bij de criteria waaraan de voorzitter moet voldoen. Dat hoeft niet ieder jaar of iedere dag, maar een keer kan geen kwaad. Overigens viel het mij, kijkend naar vak K, op dat de kandidaten zich vandaag spontaan aandienen nu wordt gevraagd om iemand met gedegen parlementaire ervaring die bewijst boven de partijen te kunnen staan en ervaring heeft in vak K!

Mijn fractie heeft zich niet verbonden aan welke kandidaat dan ook. Zij heeft bovendien de sondeurs bezworen nooit met een kandidaat te komen voordat de profielschets is vastgesteld. Dat de gang van zaken anders is geweest, staat daar dus los van.

Ik vind dat je een en ander niet moet overdrijven. Ik denk dat het te ver gaat om nu een motie in te dienen naar aanleiding van wat er is gebeurd en vooruit te lopen op de evaluatie die zojuist terecht is toegezegd. Ik denk bovendien dat de gang van zaken rondom het vroegtijdig kandideren niet inherent is aan de procedure in het Reglement van orde. Dit alles verklaart waarom mijn fractie niet voor deze motie zal stemmen.

□

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Ik ben blij met de toezegging van het Presidium dat de procedure zal worden geëvalueerd. Dit geldt vooral voor het door mevrouw Vos naar voren gebrachte punt over de tijd tussen het moment waarop de Kamer de profielschets vaststelt en het moment waarop de kandidaat wordt gekozen. Op dit moment, nu de evaluatie is toegezegd, vinden wij de motie van mevrouw Vos overbodig.

Zowel door de VVD als door het CDA is gevraagd naar de beschikbaarheid van kandidaten uit de PvdA-fractie. Voorzitter! Wij volgen morgen een democratische procedure. Ieder lid kan op zichzelf of op een ander lid stemmen. In theorie zijn er morgen 150 kandidaten. De PvdA-fractie heeft één kandidate gesteld. Ieder lid mag natuurlijk in vrijheid stemmen, maar mijn fractie hecht aan deze kandidate, omdat zij voldoet aan de profielschets die vandaag is besproken. Mocht het zo zijn – in die zin ben ik wellicht in eerste termijn te voorbarig geweest – dat het overgrote deel van deze Kamer de voorkeur geeft aan een ander lid van mijn fractie – ik acht dat overigens zeer onwaarschijnlijk – dan zal de PvdA-fractie de meerderheid van de Kamer uiteraard serieus nemen. Op dat moment zal zij zich daarop beraden.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Waarom moet uw fractie zich daarop beraden? De Kamer heeft toch gekozen? Ik kan mij daar alleen iets bij voorstellen als de gekozen kandidaat niets voelt voor het voorzitterschap. Wat voor soort beraad moet dat zijn?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Voorzitter! Ik zal niet uit de school klappen over het karakter van de beraden in mijn fractie. Ik zeg alleen dat die over het algemeen buitengewoon boeiend zijn. Een kandidaat kan inderdaad zelf bedenkingen hebben. In dat geval is beraad nodig.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): De vraag blijft waarom er beraad in uw fractie nodig is.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): In het zeer onwaarschijnlijke geval dat een grote meerderheid een andere kandidaat uit mijn fractie kiest dan de fractie zelf heeft voorgesteld, is alleen al gelet op de zorgvuldigheid jegens de kandidaten en jegens de Kamer fractieberaad gewenst.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Als iemand na gekozen te zijn het voorzitterschap niet wil aanvaarden, dan houdt het op. Daar is geen fractieberaad voor nodig. Dat was echter niet de kernvraag van mevrouw Vos. Matigt de fractie van de PvdA zich de bevoegdheid aan om eventueel een machtswoord te spreken tegenover een kandidaat uit haar fractie in weerwil van een besluit van de meerderheid van de Kamer? Ik kan mij anders niet voorstellen dat dit beraad enige zin heeft. Gesteld dat mevrouw Netelenbos gekozen wordt, is het dan denkbaar dat de fractie haar verbiedt het voorzitterschap te aanvaarden?

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Het is een goed gebruik in de fractie van de PvdA dat politieke feiten die betrekking hebben op personen uit deze fractie, in alle openheid worden besproken. Als u termen gebruikt zoals ''machtswoord'' heeft u een vreemde voorstelling van het fractieberaad van de PvdA.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Beraad leidt meestal tot een bepaalde conclusie. Acht u het denkbaar dat dit beraad leidt tot een conclusie die tegengesteld is aan hetgeen de meerderheid van de Kamer heeft uitgesproken? Ik ga er daarbij van uit dat de desbetreffende kandidaat voorzitter wil worden.

Wagenaar

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): U stelt mij een academische vraag. Daar zijn alleen academische antwoorden op mogelijk en geen politieke. Ik kan dan ook wel vijf antwoorden op deze vraag bedenken. Het gevaar is echter dat deze antwoorden een eigen leven gaan leiden en dat komt de zorgvuldigheid van de beraadslagingen in dit huis niet ten goede.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Ik constateer dat het fractieberaad van de PvdA doorgaans een hoogst academische aangelegenheid is. Ik voel er veel voor om mij als lid aan te melden.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Voorzitter! Het gaat niet om een academische, maar om een politieke vraag. De Kamer kiest haar voorzitter en dan is de vraag aan de orde of het politieke beraad van één partij in die Kamer ertoe zou kunnen leiden dat de wens van de Kamer overruled wordt. Ik vind dat geen academische, maar een zeer politieke vraag en ik hecht eraan dat mevrouw Wagenaar daar een duidelijk antwoord op geeft.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Voorzitter! Op de wijze waarop mevrouw Van der Hoeven deze vraag formuleert, kan ik haar het antwoord geven: het lijkt mij hoogst onwaarschijnlijk dat mijn fractie tegen een overgrote meerderheid van de Kamer die een wens uitspreekt, zou zeggen dat zij zich daar liever niet bij aansluit. Tussen een kandidaat die is opgevoerd en eventueel verkozen wordt enerzijds en de situatie die wij hier nu bespreken anderzijds, zitten ongelooflijk veel nuances; er kunnen zich ook veel verschillende academische en politieke situaties voordoen. Ik vind dat wij daarmee wel zorgvuldig moeten omgaan.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Met alle respect, het gaat hier niet om nuances, maar om de keuze van de voorzitter van de Kamer met 150 leden. Daar is geen enkele nuance bij mogelijk. De vraag is bij wie het primaat ligt: bij de meerderheid van de Kamer – dan gaat het niet om een wens, maar om een keuze van de Kamer – of bij een partij die het niet eens is met die keuze.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Het staat deze Kamer vrij om morgen welke kandidaat dan ook te kiezen. Alleen heeft mijn fractie een kandidaat naar voren geschoven en zou het op prijs stellen indien de Kamer deze kandidaat zou verkiezen. Indien er door de meerderheid van deze Kamer een andere kandidaat zou worden gekozen, past ons uiteraard om dat besluit te respecteren. Dan heb ik het nog niet gehad over de vraag of die kandidaat wel of niet bereid was. Omdat het dan toch een andere kandidaat betreft dan die welke wij naar voren hebben geschoven aangezien deze zo goed bij de profielschets paste, zullen wij daar met elkaar over komen te spreken. Dat is helemaal niet zo raar.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Voorzitter! Dan constateer ik toch dat de PvdA uitspreekt dat haar wens gaat boven de keuze die de Kamer maakt.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Mevrouw Van der Hoeven doet zichzelf nu echt tekort. De PvdA-fractie heeft een kandidaat voorgesteld. Morgen vindt hier een democratische procedure plaats en dan staat het deze Kamer vrij welke kandidaat uit welke fractie dan ook te verkiezen. Het staat ook elke fractie vrij, ook die van de PvdA, om over de uitkomst van dat proces nog eens met elkaar te praten.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Dat laatste is volgens mij niet meer aan de orde, want op het moment waarop wij als Kamer besluiten wie ons als voorzitter gaat vertegenwoordigen, kan die keuze niet meer doorkruist worden door een fractie, welke dan ook. Het enige wat die keuze kan doorkruisen is de bereidheid van de kandidaat om die benoeming te accepteren; meer kan niet.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Voorzitter! Iets met elkaar in een fractie bespreken is nog iets anders dan ''laten wij eens lekker allerlei democratische processen gaan doorkruisen''. Morgen en op andere momenten is dat geenszins de intentie van de PvdA.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Waarom is mevrouw Wagenaar dan niet klip en klaar en zegt zij niet dat er geen beraad nodig is? Dat zegt zij nu immers via een omweg. Een andere mogelijkheid is dat zij zegt dat het beraad wel nodig is en dat het erop gericht zal zijn de wens van de Kamer te overrulen. Als dit laatste niet het geval is, heeft dat beraad toch geen zin? Anders moet zij nu aangeven dat de PvdA de wens van de Kamer zal respecteren, punt uit. Dat zou een democratische stellingname zijn, die ook bij de PvdA past.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Mevrouw Van der Hoeven spreekt over een democratische stellingname, maar dan verbaast het mij dat zij de PvdA, door de manier waarop zij haar vragen stelt, steeds maar in de schoenen schuift dat wij via allerlei machtspolitieke spelletjes linksom of rechtsom willen. Maar dat is geenszins onze bedoeling. Die is om te bekijken hoe wij met elkaar de democratische processen in dit huis zullen faciliëren en een beraad van mijn fractie kan daarop gericht zijn.

Mevrouw **Van der Hoeven** (CDA): Dit luistert heel nauw en ik denk dat ik niet alleen voor mijzelf spreek; aan een aantal gezichten om mij heen zie ik namelijk dat dit punt heel erg leeft. Ik vind dan ook dat dit uitgesproken moet worden. Elke partij respecteert natuurlijk de democratische spelregels en zij doet dat ook op de juiste momenten. Morgen kiezen wij een voorzitter. Mevrouw Wagenaar kan dan niet daarna opnieuw beraad hebben of haar fractie die keuze wel accepteert. Dát kan niet. Zij kan wel nu beraad hebben, tot morgenmiddag, totdat de stemming wordt gehouden. Dat is uiteraard haar goede recht. Vanaf het moment dat de Kamer uitspreekt wie zij als haar voorzitter wil, kan mevrouw Wagenaar die keuze echter niet meer ter discussie stellen.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Ik zou graag horen of mevrouw Wagenaar het eens is met hetgeen mevrouw Van der Hoeven zegt. Ik vind het buitengewoon belangrijk dat wij vaststellen dat het de Kamer is die haar voorzitter kiest. Een beraad van de Partij van de Arbeid daarna kan daaraan niets veranderen. Ik zou graag van mevrouw Wagenaar horen dat zij met mevrouw Van der Hoeven vindt dat het op die wijze zal geschieden. Deze Kamer kiest haar voorzitter. Het enige dat nog kan gebeuren, is dat de gekozen kandidaat daar niet in bewilligt. Voor het overige echter: geen beraad van de Partij van de Arbeid.

Wagenaar

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Ik wil wel ingaan op de academische kwestie dat een kandidaat gekozen is die liever niet wil of zijn twijfels heeft. Dat zou iets kunnen zijn om je in je fractie over te beraden. Ik herhaal echter maar weer eens dat het geenszins de bedoeling van de Partij van de Arbeid is om morgen bij de verkiezing van een voorzitter, dan wel op andere momenten, democratische verkiezingen in dit huis op welke wijze dan ook niet te respecteren. Integendeel, zoals ik al in mijn eerste termijn heb gezegd, staat het de Kamer vrij om ieder lid te verkiezen, van welke fractie dan ook. Alleen, wij hebben een kandidate naar voren geschoven. Onze fractie mag ook duidelijk zeggen dat het onze voorkeur zou hebben dat deze kandidate, die voldoet aan de profielschets die wij vandaag hebben besproken, steun kreeg in dit huis, in een democratische verkiezing.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Natuurlijk mag u dat zeggen. Dat mag u tot het moment van de verkiezing zeggen. Het is glashelder dát u dat zegt. Het gaat er nu echter om of de PvdA als de Kamer een andere kandidaat kiest dan door haar is voorgesteld, vaststelt dat de Kamer heeft gesproken en dat die keuze de nieuwe voorzitter wordt. Daar wil ik een glashelder antwoord op.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Ik kan daar alleen op antwoorden dat wij het over een feitelijk academische vraag hebben. Het is altijd heel lastig als in een politiek forum academische situaties ontstaan. Ik vind dat mevrouw Vos iets te veel hecht aan het beraad in de PvdA, alsof er dan machtswoorden zouden vallen of iets dergelijks. Dat is geenszins aan de orde. De PvdA respecteert de democratische besluitvorming in dit huis. Zij zal daarnaar handelen.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Ten slotte...

De tijdelijke **voorzitter**: Nu echt voor de laatste keer!

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Dat snap ik, maar ik wil toch nog even tegen mevrouw Wagenaar zeggen dat zij de hele discussie oproept. Zij spreekt over een beraad van de Partij van de Arbeid na de verkiezing van een voorzitter. Dat is niet door andere Kamerleden naar voren gebracht. Zij roept twijfel op. Vandaar dat ik glashelder van haar wil horen wat de intentie van haar fractie is.

Mevrouw **Wagenaar** (PvdA): Nee, ik antwoordde op vragen gesteld door CDA en VVD, hoe het gaat als er onverhoopt een andere kandidaat uit mijn fractie wordt gekozen. Ik heb daarop gezegd dat wij uiteraard zeer hechten aan de kandidate die is gesteld. Als dit huis morgen democratisch beslist dat het een andere kandidaat moet worden, uit welke fractie dan ook, zullen wij uiteraard de democratische besluitvorming daarover respecteren.

□

De heer **Van Zijl**: Voorzitter! Ik heb niet het gevoel dat mij heel veel vragen zijn gesteld, ook al heeft het debat nog wat langer geduurd dan zojuist leek te gaan gebeuren. Ik moet reageren op de motie van mevrouw Vos, mevrouw Van der Hoeven en mevrouw Kant. Ik meen niet anders te kunnen zeggen dan dat de motie wat voorbarig is, in het licht van mijn toezegging dat wij in het Presidium met name dit aspect, maar ook het hele proces – zo zeg ik de heer Cornielje – zullen evalueren. Ik vind het wat ver gaan om nu al te zeggen dat wij zullen bevorderen dat het die kant uitgaat. Ik zou de indieners bijna willen verzoeken de motie nog even boven de markt te houden. De motie kan worden aangehouden. Als het Presidium uit de evaluatie een conclusie trekt die de indieners niet bevalt, kan de motie in stemming worden gebracht. Dat zou mijn voorstel zijn. Zoals de motie nu luidt, spoort zij niet met de toezegging waar allen om gevraagd hebben.

Ik hecht eraan om toch nog tegen de heer Cornielje te zeggen dat hij onrecht doet aan wat velen hebben ervaren – mevrouw Giskes heeft het het beste verwoord – als een verbetering. Het is zijn goed recht om er anders over te oordelen, maar hij gebruikt woorden als ''vertoning'' en ''weinig verheffend''. Ik vind dit jammer, ook al heb ik er begrip voor dat hij vasthoudt aan zijn bezwaren tegen de formule van de profielschets. Maar nu velen het invullen van het voorzitterschap via de profielschets als positief hebben ervaren – mevrouw Kant sprak van ''geen cultuurschok, maar een stapje voorwaarts'' – vind ik het heel erg jammer dat de heer Cornielje deze woorden gebruikt.

De heer **Cornielje** (VVD): Voorzitter! Het moge duidelijk zijn dat ik die woorden niet gebruikt heb in verband met de profielschets, want ik heb zelfs gezegd dat wij het met de inhoud ervan eens zijn en dat wij het debat over de profielschets niet telkens opnieuw willen voeren. Wij leggen ons er dus bij neer. Maar wat ik een vertoning vond, deed zich ook zojuist weer in tweede termijn voor. Ik heb bezwaar tegen de wijze waarop de Partij van de Arbeid deze procedure heeft toegepast en tegen de eindeloze interruptiedebatten hierover. Dat vind ik een vertoning. Het is jammer, want het gaat om de verkiezing voor het hoogste ambt in dit land. Dat zou snel en correct moeten gebeuren; ik vond de interruptiedebatten dan ook een vertoning. Het gaat mij dus om de procedure.

De heer **Van Zijl**: Mij past geen oordeel over uw oordeel over het debat. Het past mij wel, net als u vast te stellen dat wij met de profielschets toch weer een klein stapje hebben gezet op weg naar een mogelijke verbetering op langere termijn van de wijze waarop het voorzitterschap wordt ingevuld. Ik voel me thuis bij die conclusie. Het was misschien vroeger allemaal anders, maar dat wil niet zeggen dat het niet meer zou kunnen veranderen. Ik ben blij dat wij deze verbetering hebben aangebracht en ik dank mevrouw Giskes voor haar vriendelijke woorden.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Het lijkt mij goed om te melden dat ik inga op de suggestie om de motie aan te houden. Ik zal de evaluatie afwachten en ik ben blij dat de heer Van Zijl de suggestie in de motie om de termijn te verlengen, serieus neemt. Ik wacht op een voorstel.

De tijdelijke **voorzitter**: Op verzoek van mevrouw Vos stel ik voor, haar motie (26033, nr. 3) van de agenda af te voeren.

Daartoe wordt besloten.

De beraadslaging wordt gesloten.

Van Zijl

De tijdelijke **voorzitter**: Er zijn geen amendementen ingediend, dus ik stel voor, de profielschets ongewijzigd vast te stellen.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Voorzitter! Met handhaving van enkele bezwaren die ik heb verwoord, kan ik instemmen met uw voorstel.

De heer **Cornielje** (VVD): Voorzitter! Wellicht ten overvloede vermeld ik nog dat wij met handhaving van ons principiële bezwaar kunnen instemmen met de inhoud van deze profielschets.

Het voorstel van de tijdelijke voorzitter wordt zonder stemming aangenomen.

Sluiting 17.15 uur